

HERMAN UDDÉN

HOTELLSTADGA

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

KUNGL. MAJ:TS NÅDIGA STADGA

ANGÅENDE

HOTELL- OCH PENSIONATRÖRELSE

DEN 8 JUNI 1917

MED EN INLEDNING, FÖRKLARANDE ANMÄRKNINGAR OCH
SAKREGISTER

UTGIVEN AV

HERMAN UDDÉN

T. F. LANDSHÖVDING

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

PAPPER FRÅN LESSEBO

STOCKHOLM 1917

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

178888

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

AM 1985

Den svenska hotell- och pensionatrörelsen, för vars utövande hittills krävts endast de allmänna förutsättningarna i näringsfrihetsförordningen, blir fr. o. m. år 1918 underkastad ett koncessionstvång enligt den nya stadgan i ämnet av den 8 juni 1917.

Denna stadga uppställer vissa fordringar icke blott i avseende på utövarens personliga egenskaper utan jämväl i fråga om beskaffenheten av själva lokalerna såväl i brandskyddshänseende som ur sanitära synpunkter, och därjämte åläggas utövaren av rörelsen vissa av tidsförhållandena betingade förpliktelser beträffande poliskontroll över den resande allmänheten.

Allt detta är i huvudsak fullkomligt nytt för vårt land, och då stadgans bestämmelser gälla en mängd personer, som arbeta i facket, har det ansetts nyttigt att i god tid före tillämpningen utsända i bokhandeln en handbok i ämnet till tjänst för alla dem, som bliva av stadgan beroende. I sådant syfte upp-
tar denna handbok allt det väsentliga av de *motiv*,¹ som betingat och bestämt de nya föreskrifterna, varjämte vissa anmärkningar tillika med ett sakregister införts för praktiskt bruk. Slutligen hava några teckningar insatts i slutet av boken.

Västerås i september 1917.

Utgivaren.

¹ De sakkunnigas yttranden återgivas överallt med beteckning: *Ur motiven*.

Innehållsförteckning.

	Sid
Förord	3
Inledning	7
<i>Kungl. Maj:ts nådiga stadga</i> angående hotell- och pensionatrörelse den 8 juni 1917	17
<i>Avd. I.</i> Om vad med hotell- och pensionatrörelse förstås samt om tillstånd till utövande av sådan rörelse	17
<i>Avd. II.</i> Föreskrifter avseende skydd mot eldfara	28
a. Vissa i denna stadga förekommande beteckningar	32
b. Sovrums läge i byggnad, byggnadstekniska föreskrifter om väggars och taks beskaffenhet samt särskilda bestämmelser om källare, eldfarliga inrättningar m. m.	38
c. Trappor, korridorer och övriga byggnadstekniska anordningar för utrymning	47
d. Uppvärmning	59
e. Sotning	61
f. Belysning	62
g. Alarmanordning och säkerhetsåtgärder i övrigt	67
h. Tillsyn å säkerhetsanordningar	73
i. Om vissa undantag från i denna avdelning meddelade bestämmelser	76
<i>Avd. III.</i> Om kontroll över resande	81
<i>Avd. IV.</i> Allmänna bestämmelser	83
Formulär: Besiktningsliggare	94
Liggare för antecknande av uppgifter om resande enl. § 34	96
Ordningföreskrifter rörande försiktighetsmått vid hanterande av eld och eldfarliga ämnen (för hotell- och pensionatrörelsens personal m. fl.)	98
Blanketter	101
Sakregister	105
Teckningar till §§ 26 och 28	103

Inledning.

Genom beslut den 31 december 1915 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för civildepartementet att genom tillkallade sakkunniga personer inom departementet utreda frågan om behövliga brandskyddsföreskrifter för byggnader och lägenheter, använda som offentliga samlingslokaler eller för drivande av hotell- eller pensionatrörelse eller dylikt.¹

Ärendet hade föredragits i sammanhang med åtskilliga till Kungl. Maj:t inkomna framställningar rörande det kommunala brandväsendet i riket, och anförde därvid departementschefen bland annat följande:

»Bland de många, för närvarande på Kungl. Maj:ts prövning beroende framställningarna i brandskyddssyfte äro vidare vissa, vilka avse åtgärder för livräddnings- och brandskyddsanordningar vid hotell, pensionat och offentliga samlingslokaler m. m.

I underdånig skrivelse den 3 juli 1915 har centralstyrelsen för Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer erinrat, hurusom de nyligen timade eldsolyckorna vid hotellen i Charlottenberg och Furusund blottat betänkliga brister i såväl byggnadssätt som säkerhetsanordningar å hotellen och visat behov av omedelbara åtgärder för att vid eldsolycka trygga de å hotellen boendes liv. Särskilt å bad-, brunns- och kurorter, där hotellen tagas i bruk endast för somma-

¹ De sakkunniga blevo: sedermera t. f. landshövdingen *Herman Uddén*, brandkaptenen *Carl G. Borgenstierna*, förste inspektören och överingenjören i försäkringsaktiebolaget Skandia *Karl Thorngren* samt hotellföreståndaren *K. N. Wallin*.

ren, vore förhållandena sådana, att de vid ellsolyckor måste leda till katastrofer, i det att där saknades såväl enklare medel att inomhus släcka utbrytande eld som ock eldsläckningsorganisationer med räddnings- och brandredskap. För vinande av rättelse förordades åtgärder från statens sida, lämpligast så att under brunns- och badtiden genom kompetenta personer bleve verkställd en undersökning av brandskydds- och eldsläckningsförhållandena å ett tio- till tjugutal mera besökta brunns- och badorter, i främsta rummet å platser, där brandstadgan för rikets städer ej tillämpades.

Samma spörsmål är föremål för omnämnande i en till mig av svenska brandchefsföreningen ingiven skrift av den 20 juli 1915, till vars innehåll i övrigt jag återkommer i det följande. I denna skrift har meddelats, att föreningen vore mysselsatt med utarbetande av förslag till allmänna åtgärder för livräddnings- och skyddsanordningar för hotell och samlingslokaler m. m.

Slutligen har generaldirektören och chefen för statens järnvägar med skrivelse den 13 augusti 1915 till mig överlämnat en, på järnvägsstyrelsens uppdrag, genom brandkaptenen vid Stockholms stads brandkår Carl G. Borgenstierna verkställd utredning angående brandsäkerheten i vissa järnvägshotell vid statsbanorna m. fl. byggnader. Generaldirektören har därvid upplyst, att järnvägsstyrelsen ämnade omedelbart vidtaga ett antal av brandkapten Borgenstierna föreslagna åtgärder såväl i hotell, över vilka styrelsen hade inflytande, som i större bostadsbyggnader för personal. Men om mycket bruste i berörda hänseende vid statens järnvägar, torde tyvärr så vara förhållandet även vid de enskilda järnvägarna likasom i landet för övrigt beträffande såväl hotellbyggnader som andra för allmänna ändamål upplåtna lokaler. Enligt generaldirektörens mening borde något kunna åtgöras till minskande av denna eldfara i allmänhet; och det av järnvägsstyrelsen åstadkomna materialet överlämnades därför till den nytta, det kunde bereda vid en eventuell mera omfattande undersökning.

Den vid skrivelsen fogade utredningen av brandkaptenen Borgenstierna är grundad på besiktning av ett trettiotal större järnvägshotell, tillhöriga statens järnvägar eller enskilda personer. Därvid har utrönts, att säkerheten för ett hastigt utrymmande av dessa byggnader vid ellsolycka vore synnerligen illa tillgodosedd. Byggnaderna vore i allmänhet av trä med trätrappor, och i de flesta byggnaderna funnes blott en trappnedgång; räddningsredskap saknades i allmänhet, och eldsläckningsmaterielen vore, där den funnes tillhanda, i många fall otillräcklig eller bristfällig. På grund härav hava framlagts förslag till säkerhetsåtgärder i syfte, bland annat, att underlätta och säkerställa respektive byggnaders utrymmande såväl dag som natt samt förslag till effektivare eldsläckningsanordningar.

Erfarenheterna från de hotelleldsvådor, som under senare tid inträffat, giva vid handen, vad ock bekräftas av den av järnvägsstyrelsen åvägabragta utredningen, att ett trängande behov föreligger av effektivare brandskydd i fråga om byggnader eller lägenheter, upplåtna till hotell eller pensionat eller liknande ändamål.

De härutinnan behövlige föreskrifterna kunna icke tänkas upptagna i en reviderad byggnadsstadga. Denna måste även i fråga om samlingslokaler och dylikt inskränka sig till att, likasom skett i § 33 av byggnadsstadgan för rikets städer, lämna vissa generella stadganden; och detsamma gäller en reviderad brandstadga. De detaljföreskrifter, som äro erforderliga för tryggande i behörig mån mot ellsolycka och dess följder vid byggnader eller lägenheter med ovan angivna ändamål, hava sin plats i lokala förordningar, byggnadsordningar och brandordningar eller även i särskild förordning.

Hitintills torde emellertid i städernas byggnadsordningar särskilda skärpta föreskrifter väl förekomma i fråga om teatrar och andra byggnader eller lokaler med ändamål, som avses i 13 § av ordningsstadgan för rikets städer, likasom också för dylika byggnader eller lokaler flerstädes av polis-

myndighet utfärdats särskilda detaljerade stadganden i syfte, bland annat, att trygga den besökande allmänheten mot eldsotrycka. Men beträffande lokaler, avsedda för hotell- och pensionatrörelse, torde åtminstone i allmänhet icke finnas meddelade några motsvarande säkerhetsföreskrifter, något som väl i viss mån sammanhänger därmed att i Sverige, i motsats till vad utomlands i allmänhet är fallet, utövan det av dylik rörelse i och för sig icke förutsätter myndighets tillstånd eller någon föregående granskning av vare sig utöva rens eller lokalens lämplighet.

Vad nu angår kraven ur brandskyddssynpunkt på lokaler, använda för hotell- eller pensionatrörelse, måste dessa givetvis bliva andra och strängare än för bostadshus i allmänhet och närma sig dem, som böra ställas på offentliga samlingslokaler. Även för dessa sistnämnda lokaler torde emellertid på åtskilliga håll saknas erforderliga brandskyddsföreskrifter och på andra håll meddelade sådana föreskrifter vara i behov av revision.

Skäl torde sålunda föreligga att omedelbart och i ett sammanhang till utredning upptaga frågan om behövliga brandskyddsföreskrifter för byggnader eller lägenheter, vilka användas som offentliga samlingslokaler eller för drivande av hotell- eller pensionatrörelse eller dylikt. Vid denna utredning bör komma under överbägande, huruvida ej för syftets behöriga tillgodoseende är nödvändigt att föreskriva, *dels* att ny lokal ej må tagas i bruk för angivna särskilda ändamål utan föregående besiktning och godkännande av lokal polismyndighet och den kommunala myndighet, som har att övervaka byggnadsväsendet, ävensom brandmyndighet, där särskild sådan finnes, *dels ock* att i fråga om lokal, som redan nu användes för något av här angivna ändamål, dess fortsatta användning för ändamålet skall vara beroende av liknande besiktning och godkännande.

Då, enligt vad meddelats i ovannämnda skrift från svenska brandchefs-föreningen, man inom denna förening redan sysslat med utarbetande av förslag till föreskrifter i det ämne,

som den av mig förordade utredningen skulle avse, är önskvärdt, att de personer, åt vilka denna utredning anförtros, ställa sig i förbindelse med brandchefsföreningen för att få del av de tankar och synpunkter, som där gjort sig gällande.

Givet är, att vid utarbetandet av de ifrågasatta föreskrifterna man ej får gå allt för långt i kravet på enhetlighet; växlande lokala förhållanden kunna tänkas böra betinga i viss mån varierande bestämmelser, likasom hänsynen till redan driven näring bör tillgodoses genom lämpliga, lindrigare övergångsbestämmelser.

De föreskrifter, som av utredningen må framgå, torde lämpligen böra sammanfattas i särskild förordning, till vilken sedan hänvisning kan ske i vederbörande byggnadsordningar.

Den ifrågavarande utredningen torde böra anförtros åt särskilda, av mig tillkallade sakkunniga, fem till antalet. Bland dem böra finnas representanter för polis- och brandväsendet ävensom en representant för försäkringsintresset och åtminstone en representant för någon av de näringar, å vilka de ifrågasatta bestämmelserna skulle äga tillämpning.

Med åberopande av det anförda får jag således hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes lämna mig bemyndigande att genom fem inom civildepartementet tillkallade sakkunniga personer utreda frågan om behöfliga brandskyddsföreskrifter för byggnader och lägenheter, använda som offentliga samlingslokaler eller för drivande av hotell- eller pensionatrörelse eller dylikt.»

Såsom föremål för de sakkunnigas övervägande har även kommit en av styrelsen för »Föreningen Stockholms Pensioner och Inackorderingshem» till överståthållarämbetet ingiven och av nämnda myndighet med dess utlåtande till Koningen insänd framställning, vari med erinran om de synnerligen otillfredsställande förhållanden, som vore rådande

inom hotell- och pensionatrörelsen i Stockholm, hemställt om vidtagande av betryggande åtgärder häremot.

Till denna framställning har styrelsen för »Stockholms restauratörförening» lämnat full anslutning under framhållande av, att det nuvarande tillståndet vore synnerligen otillfredsställande samt att det för en ändring till det bättre vore nödvändigt, att de kommunala eller statliga myndigheterna ingrepe. Såsom önskemål ville styrelsen framhålla, att rätten att driva hotell- eller pensionatrörelse borde göras beroende av myndighets tillstånd, vilket ej borde meddelas annan än den, som hade god frejd, rådde över sig själv och sin egendom, ägde för ändamålet lämplig lokal samt besatte nödiga förutsättningar för yrkets utövande. Lokalen borde, innan tillstånd meddelades, besiktigas av vederbörande myndighets ombud. Det borde åligga innehavare av hotell eller pensionat att föra handelsböcker, och vederbörande myndighet borde vara berättigad att utfärda särskilda ordningsföreskrifter samt utöva en kontrollerande verksamhet över rörelsen. Därest innehavaren icke uppfyllde förut omförmälda villkor, gjorde sig skyldig till grovt brott eller vägrade ställa sig vederbörande myndighets ordningsföreskrifter till efterrättelse, borde rättigheten kunna indragas.

Även chefen för huvudstadspolisens detektivavdelning har yttrat sig i detta ämne och erinrat, att för rätten att yrkesmässigt mot hyra lämna bostad åt resande eller andra till huvudstaden anlända, där icke mantalsskrivna personer för närvarande icke fordrades annat än att fylla betingelserna i Kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet. Emellertid hade det visat sig, att en mängd, delvis för brott straffade personer använde sig av hotellrörelse såsom skylt för hållande av otuktsnästen eller beredande av tillhåll för förbrytare eller andra för den allmänna ordningen och säkerheten högst farliga individer. Rent personliga kvalifikationer utöver dem, som i berörda förordning krävdes för utövande av yrke i allmänhet, vore således enligt vad erfarenheten till fullo ådagalagt, nödvändiga ur

allmän synpunkt för dem, som yrkesmässigt ville driva hotell- eller pensionatrörelse.

Vidare har chefen för generalstaben i skrivelse till chefen för lantförvarsdepartementet hemställt om åtgärders vidtagande för åstadkommande av lagstiftning angående villkor för utövande av hotellrörelse och därmed likartad verksamhet, vilken lagstiftning tillika enligt generalstabschefens åsikt borde innehålla föreskrifter om skyldighet för resande, särskilt utläningar, att om sig lämna vissa uppgifter att tillställas polismyndigheterna. Generalstabschefen har härvid framhållit huvudsakligen, att noggrann kontroll över resande och särskilt över inom riket sig uppehållande utläningar vore en nödvändig förutsättning för att vederbörande myndigheter skulle kunna erhålla kännedom om förekomsten av misstänkta element bland de resande samt verksamt motarbeta och förekomma förräderi-, spioneri- och andra för rikets säkerhet vådliga brott, att en sådan kontroll vore möjlig allenast genom samverkan mellan myndigheterna och de personer, vilka tillhandahölle bostad åt resande, speciellt hotellvärdarna, samt att ett dylikt samarbete kunde åstadkommas endast under förutsättning, att för utövandet av hotell- och därmed likartad rörelse komme att erfordras myndighets tillstånd, vilket då naturligen icke borde meddelas personer, som kunde anses sakna vilja eller förmåga att med myndigheterna samverka för nyss angivna ändamål. Generalstabschefen har tillika framhållit, att genom den av honom ifrågasatta lagstiftningen jämväl allmän ordning, säkerhet och sedlighet syntes komma att främjas. Chefen för lantförvarsdepartementet har till mig överlämnat generalstabschefens berörda skrivelse för den åtgärd, vartill densamma kunde anses böra föranleda.

Slutligen skall här ur de sakkunnigas allmänna motiveering återgivas följande uttalande:

»Under det att bestämmelserna i brandstadgan och städernas brandordningar äro inriktade på skyddandet emot

brand såväl av själva byggnaderna som av lös egendom och inneboende personers liv, framgår tydligt av departementschefens ovan införda yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1915, att det nu ifrågavarande lagstiftnings-
spörsmålet har till uteslutande syfte att förebygga den inom hotell och pensionat rådande faran för människoliv till följd av en inom byggnaden uppkommen eldsvåda. Låt vara, att detta syftemåls främjande kan komma att bero, bland annat, av byggnadstekniska eller andra bestämmelser, vilka tjäna till att skydda även själva byggnaden; yttersta målet är dock att bereda möjlighet till räddning av människor. I förhållande till detta senare syfte är det förra sekundärt.

Den nu gjorda erinran har sin betydelse i det hänseendet, att man eljest törhända skulle med allt fog kunnat i förslaget vänta vida mera betryggande bestämmelser än som däri inrymts. För de sakkunniga har det stått klart, att ifrågavarande författningsförslag borde strängt begränsas till att omfatta allenast sådana bestämmelser, vilka kunde vara ägnade att bereda möjlighet för de inom hotell eller pensionat vistande personer att vid inträffande eldsvåda under en kortare frist av t. ex. 15 à 20 minuter utrymma lägenheten och till äventyrs bärga det allra nödvändigaste av s. k. personlig lösegendom. Det är av vikt att vid förslaget läsning fasthålla denna synpunkt.

Söker man efter förebilder inom främmande länders polisförfattningar på det ifrågavarande området, överraskas man av den nästan fullständiga frånvaron av stadganden i ämnet. Ätminstone äro Danmark, Österrike och Frankrike i saknad därav, såvitt en av kungl. utrikesdepartementet på de sakkunnigas begäran föranstaltad undersökning giver vid handen. Däremot har i Preussen Königliches Polizei-Präsidium i Berlin (Abteilung für Feuerwehr) utfärdat »Grundsätzliche Vorschriften für grössere Hotels». Dessa föreskrifter äro i den edition vi haft tillfälle se icke underskrivna, sakna datum och straffpåföljd och torde få antagas tjäna såsom »grundsatser», på vilka vederbörande polismyndighet

sedermere ägt att uppbygga av straffpåföljd tryggade polisbestämmelser i ämnet.

De sakkunniga avgåvo sitt betänkande den 31 augusti 1916 och yttrade i skrivelse till departementschefen samma dag:

»Frågan om brandskyddsföreskrifter för hotell och pensionat har i anledning av under senare år inträffade beklagliga ellsolyckor inom sådana anstalter syntts oss av mera brådskande natur än övriga delar av uppdraget. Vidare har under arbetets fortgång det visat sig, att den lagstiftning, som avsåge ett normerande av hotell- och pensionatväsendet i ovannämnda förenings, av överståthållarämbetet förordade syfte, borde, änskönt den tydligen hade till uppgift att reglera förhållanden av företrädesvis moralisk natur, kunna sammanarbetas med de föreskrifter, vilka betingades ur brandskyddets synpunkter. Särskilt framstod det mycket snart för oss, att en verksam lagstiftning såväl i ena som andra riktningen torde böra grundas på ett koncessionstvång, som hittills i vårt land på detta område saknats.

Dessa förhållanden hava föranlett oss att gruppera ämnets skilda delar och i första hand utarbete en stadga om hotell- och pensionat, vars bestämmelser företrädesvis gå ut på att bereda trygghet för räddning av människoliv vid eldfara inom sagda inrättningar, men även, genom det införda koncessionstvånget m. m., åsyfta poliskontroll ur moralisk synpunkt över dem, som i hotell eller pensionat härbärgera resande. Därefter är vår avsikt att i ett särskilt författningsförslag lämna enforcerliga brandskydds-föreskrifter beträffande offentliga samlingslokaler m. m.»

Efter frågans ytterligare beredning inom civildepartementet avläts den 16 februari 1917 Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till stadga angående hotell- och pensionatvård, över vilket förslag Kungl. Maj:t förklarade sig vilja inhämta riksdagens yttrande med tillkännagivning.

givande att Kungl. Maj:t, efter mottagande av riksdagens svar, ville företaga den slutliga prövningen av samma förslag och meddela det beslut, som därav föranleddes.

Lagutskottet avgav utlåtande i ämnet den 7 maj 1917 och riksdagens svar innehålles i dess skrivelse till Konungen den 19 samma månad och år.

Sedan förslaget med anledning av vad riksdagen anført underkastats ytterligare bearbetning inom civildepartementet, *utfärdade Kungl. Maj:t den 8 juni 1917 nådig stadga angående hotell- och pensionatrörelse.*

Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående hotell- och pensionatrörelse;

given Stockholms slott den 8 juni 1917.

Vi Gustaf, etc., göra veterligt: att, sedan Vi inhämtat riksdagens yttrande över ett förslag till stadga angående hotell- och pensionatrörelse, Vi funnit gott förordna som följer:

Avdelning I.

Om vad med hotell- eller pensionatrörelse förstås samt om tillstånd till utövande av sådan rörelse.

§ 1.

Med hotell- eller pensionatrörelse förstås i denna stadga sådan verksamhet, som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplägnad. Med hotell eller pensionat förstås byggnad eller lägenhet, som användes för drivande av rörelse, varom nu är sagt.

Såsom resande anses enligt denna författning en var, medan han uppehåller sig å ort, där han icke är mantalsskriven. Utlänning är enligt denna stadga alltid att betrakta såsom resande.

»Resande eller andra.» Med uttrycket »andra» avses sådana hotell- eller pensionatgäster, som äro mantalsskrivna på platsen. Dessa äro visserligen icke underkastade den uppgiftsskyldighet, varom stadgas i Avd. III, men i de fall, då hotell- eller pensionatföreståndaren saknar tillfälle att säkert förvissa sig om mantalsskrivningsorten, torde försiktigheten bjuda, att även dessa »andra» upptagas i den uti § 34 föreskrivna liggare.

§ 2.

1. Ej må någon utom i fall, varom här nedan i § 4 sägs, driva hotell- eller pensionatrörelse utan att hava därtill erhållit behörigt tillstånd.

Ansökning om sådant tillstånd göres skriftligen hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, inom vilket rörelsen skall utövas, eller, där rörelsen skall drivas i Stockholm, hos överståthållarämbetet. Vid ansökningen, i vilken skall noggrant uppgivas det ställe, där rörelsen är avsedd att utövas, har sökanden att foga:

a) intyg, att han förfogar över den lägenhet, där rörelsen skall utövas,

b) erforderliga plan- och genomskärningsritningar med tillhörande beskrivning över lägenheten,

c) intyg av sakkunnig person eller myndighet, att anordningarna med hänsyn till sanitära förhållanden inom lägenheten äro tillfredsställande,

d) intyg, att sökanden gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet, råder över sig och sin egendom och i övrigt med hänsyn till rörelsens omfattning kan anses lämplig att utöva densamma.

Ombyte av lägenhet för rörelsens bedrivande må ej ske utan medgivande av den myndighet, som med-

delat i denna paragraf omförmält tillstånd. Vid ansökning om sådant medgivande skola i tillämpliga delar iakttagas de i denna paragraf givna föreskrifter.

Om ansvar, därest ombyte av lägenhet sker utan medgivande, se § 39.

2. När ansökning gjorts i enlighet med vad nu är sagt, åligger det Kungl. Maj:ts befallningshavande att föranstalta om undersökning på platsen genom polismyndighet med biträde, där så erfordras, av sakkunnig person eller myndighet till utrönande av lägenhetens beskaffenhet. Föreligger fall, varom i § 32 här nedan sägs, uppdrager Kungl. Maj:ts befallningshavande tillika åt polismyndigheten att, efter samråd med sakkunnig person eller myndighet, inkomma med förslag till åtgärder, som kunna böra i lägenheten vidtagas för vinnande av skydd mot eldfara. Undersökning, varom nu är stadgat, erfordras dock icke, där ansökningen avser tillstånd till utövande av hotell- eller pensionatrörelse i lägenhet, vilken redan undergått sådan undersökning och vari dylik rörelse därefter med behörigt tillstånd idkats. Kostnad för undersökning och förslag, varom nu är sagt, gäldas av sökanden med belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande prövar därefter ansökningen och meddelar sitt beslut.

Över de av Kungl. Maj:ts befallningshavande meddelade tillståndsbevis rörande hotell- eller pensionatrörelse skall hos Kungl. Maj:ts befallningshavande

föras liggare eller kortregister, som utmärker dagen för bevisets utfärdande, ort och plats, där rörelsen skall utövas, tillståndshavarens namn ävensom annat beslut, som angående samma rörelse må hava meddelats. Utdrag av nämnda liggare eller register bör tillställas vederbörande polismyndighet för kännedom.

Att meddelat tillstånd kan förverkas, framgår av stadgandet i § 46.

3. Den, som i nu föreskriven ordning erhållit tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse, åligger att medelst tydlig, från gata eller öppen plats synlig skylt eller annat kännetecken utmärka byggnaden eller lägenheten såsom hotell eller pensionat.

Vad de, som vilja öppna hotell- eller pensionatrörelse, hava att iakttaga är således följande.

I. För *hotell eller pensionat om högst 4 för högst 8 gästers härbärgerande avsedda rum* fordras allenast att innehavaren gör en *anmälan* hos närmaste polismyndighet om rörelsens öppnande (så framt ej lägenheten utgör del av hotell eller pensionat av större omfattning, då efterföljande punkter skola gälla).

II. För *samtliga övriga hotell eller pensionat* åligger innehavaren:

a) att hos Kungl. Maj:ts befde i det län, inom vilket rörelsen skall utövas, eller, där rörelsen skall drivas i Stockholm, hos överståthållarämbetet göra *skriftlig ansökan* om tillstånd till rörelsens utövande.

I ansökningsuppgiften uppgives noggrant det ställe, där rörelsen är avsedd att utövas, och skall den åtföljas av:

1) intyg att sökanden förfogar över den uppgivna lägenheten (lagfartsbevis eller hyreskontrakt i styrkt avskrift);

2) intyg att sökanden gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet samt att han besitter lämplighet att förestå rörelsen (utfärdat helst av magistrat, annan polismyndighet, kommunalnämnsordförande);

3) intyg att sökanden råder över sig själv och sin egendom (utfärdat av domstol i stad, domhavande å landet);

4) erforderliga plan- och genomskärningsritningar med tillhörande beskrivning över lägenheten (härtill anlitas byggmästare, arkitekt);

5) intyg av sakkunnig person eller myndighet, att anordningarna med hänsyn till sanitära förhållanden inom lägenheten äro tillfredsställande (hälsovårdsmyndighet, läkare eller polismyndighet torde härom anlitas).

III. Enär överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befhde remitterar sådan ansökan till undersökning på platsen, är tillrådligt, att sökanden redan vid ansökningens ingivande bifogar helst av polismyndighet utfärdat intyg:

1) att samtliga till förstugor, korridorer och trapphus ledande *sovrumsdörrar* äro försedda med *mekanisk anordning för självstängning* samt med *sådan låsinrättning*, som tillåter dörren att vid sådan självstängning obehindrat och tätt anslå mot karmens fals, allt enligt § 15;

2) att *korridors golvplan* är ordnat i enlighet med bestämmelsen i § 17;

3) att *de inre belysningsanordningarna, vit nödbelysning* med föreskrivna *anslagsskyltar*, och *nödljus (i rött glas)* med likaledes föreskriven *anslagsskylt* äro inrättade enligt §§ 23 och 24; samt

4) att *alarmanordning* enligt § 25, *eldsläckningsmateriel* enligt §§ 26 och 27 samt *livräddningslinor* enligt § 28 anskaffats och finnas på sin plats ävensom *anslag* enligt § 27.

För övrigt ligger i sakens natur, att den sökande bör före ansökningens ingivande hava noga iakttagit stadgans övriga föreskrifter i Avd. II, enär om försummelse härutinnan skulle föreligga och ansökningen följaktligen avslås, sökanden ändock får vidkännas kostnaden för undersökningen.

Mom. 1. *Ur motiven:*

Ur synpunkten av såväl brandfaras förebyggande som uppehållandet av sedlighet, sanitära förhållanden, allmän ordning och säkerhet lär ett koncessionsförfarande i fråga om rätten att driva hotell- eller pensionatrörelse bliva av nöden, vilket måste hänföras ej mindre till den sökandes personliga egenskaper än till den lägenhet, vari han ämnar driva rörelsen. Ett bland de allra främsta villkoren för sådan rörelses ledande i rätt riktning torde vara, att dess

utövande ej står öppet för vem som helst. Om hos föreståndaren för ett hotell — vilket enligt sin natur blir en samlingsplats för okända, främmande personer och där deras förehavanden lätt undandraga sig polisens iakttagelse — ordningssinne, pålitlighet och redbarhet äro ur moraliska och sanitära synpunkter oundgängliga förutsättningar, så äro samma egenskaper hos föreståndaren icke mindre nödvändiga, när fråga blir om strängt iakttagande av anbefallda brandskyddsbestämmelser.

Polismyndighetens uppmärksamhet måste vidare inrikta sig på beskaffenheten av den ifrågasatta lägenheten. Härvidlag göra sig naturligen skilda synpunkter gällande, enär å ena sidan frågan om brandskydd för inneboende personer tvingar till särskilda krav, och å den andra anspråken på sanitära förhållanden fordra andra egenskaper hos lägenheten. Att förslaget i punkten 1 b) fordrar företagande av erforderliga plan- och genomskärningsritningar över lägenheten tillika med beskrivning, har ansetts nödigt för att Konungens befallningshavande måtte beredas en översiktlig uppfattning av lägenhetens inredning. Övriga ur brandskyddssynpunkt nödvändiga upplysningar lära ej kunna säkert vinnas annorledes än genom sådan besiktning, varom stadgas i punkt 2.

Ur flera synpunkter, framför allt brandsläckningsteknikens, skulle utan tvivel vara nyttigt, att en stadga av förevarande art innehölle bestämmelser om läget av den byggnad, inom vilken hotell eller pensionat skulle kunna inrättas. Total fribelägenhet eller åtminstone fri fasad åt mer än ett håll skulle naturligen i hög grad underlätta räddningsmanskaps tillträde till en eldsvådehård inom byggnaden. Då de sakkunniga likväl ansett sig med hänsyn till kostnadsskäl hindrade att uppställa fordran i sådant avseende, har frågan därom fått förfalla.

Departementschefen: Det lär ligga i sakens natur, att intyg, varigenom sökande styrker sig råda över sig och sin egendom, kommer att utfärdas av offentlig myndighet. Att bestämt angiva, av vilken eller vilka intyg om sökandens redbarhet och ordentlighet samt lämplighet att förestå rörelse, varom nu är fråga, skola utfärdas, har icke ansetts erforderligt. Man synes nämligen kunna med full säkerhet antaga, att sökande i sitt eget intresse kommer att för erhållande av dylikt intyg vända sig till fullt vederhäftigt håll, exempelvis magistrat, domhavande eller kommunal-

nämndsordförande. Att Kungl. Maj:ts befallningshavande, för den händelse intyg, varom i förevarande punkt är fråga, finnes mindre tillförlitligt, kan förelägga sökanden att ytterligare styrka de omständigheter, varom tvekan kan råda, samt att nämnda myndighet är obetaget att, om så anses erforderligt, själv införskaffa upplysningar om sökanden, har såsom självklart icke ansetts behöva särskilt utsägas.

Mom. 2. *Departementschefen:*

Kostnad, som å anledning av vare sig (i detta mom.) stadgad undersökning eller omförmålt förslag till skyddsåtgärder kan uppkomma, lärer böra gäldas av sökanden. Med hänsyn till de i hög grad växlande förhållanden, under vilka förrättningar, varom nu är sagt, nödvändigtvis komma att äga rum, därvid ortsförhållanden, kommunikationer, byggnads eller lägenhets storlek och beskaffenhet i övrigt med flera dylika omständigheter bliva av stor betydelse, lärer beloppet av ifrågavarande kostnad, i likhet med vad i fråga om kostnad för besiktning av lokal för utskänkning av vin och öl är stadgat, lämpligen böra för varje särskilt fall bestämmas av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Mom. 3. Vad beträffar föreskriften i detta moment synes den, på sätt de sakkunniga anfört, vara av stor betydelse för såväl allmänheten som polismyndigheterna. I bådas intresse ligger, att byggnader och lägenheter, inrymmande hotell eller pensionat, tydligt utmärkas.

§ 3.

Där hotell- eller pensionatrörelse drives av bolag, förening eller annan samfällighet, skall sådant ske genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande som om han dreve den för egen räkning. Tillstånd till rörelsens idkande sökes av och meddelas för föreståndaren, och har han att i fråga om ansökningen ställa sig till efterrättelse vad i § 2 stadgås.

Klart är, enligt *departementschefen*, att sådan rörelse från samfällighets sida måste utövas genom en fysisk person, vilken i förhållande till det allmänna är för rörelsens

utövande ansvarig. Av praktiska skäl torde det vara lämpligast, att tillstånd till rörelsens utövande meddelas för denne person i hans egenskap av föreståndare för samfällighetens rörelse, och ej, vilket ju jämväl vore tänkbart, för samfälligheten själv. Att, där rörelsen idkas i byggnad eller lägenhet, som avses i § 4, föreståndaren har att ställa sig till efterrättelse vad i nämnda § stadgas om anmälan hos polismyndighet, torde ej behöva särskilt framhållas.

§ 4.

Därest för drivande av rörelse, varom i § 1 sägs, användes byggnad eller lägenhet, som innehåller högst fyra för gästers härbärgerande avsedda rum och icke är avsedd för mottagande samtidigt av flera gäster än åtta, skall, där byggnaden eller lägenheten icke utgör del av hotell eller pensionat av större omfattning, vad i § 2 är stadgat angående tillstånd till drivande av hotell- eller pensionatrörelse icke äga tillämpning å rörelsen. Ej heller skall å dylik byggnad eller lägenhet tillämpas vad i avdelning II i denna stadga är till skydd mot eldfara föreskrivet. I fråga om rörelse, som i denna § avses, skola icke heller tillämpas de i avdelning III i denna stadga meddelade föreskrifter om kontroll över resande, utom i vad nämnda föreskrifter hava avseende å utläningar.

Innan rörelse i byggnad eller lägenhet, varom i föregående stycke sägs, börjas, skall anmälan där- om göras hos närmaste polismyndighet.

Om ansvar för *försummad anmälan* stadgas i § 38.

De sakkunniga hade i sitt förslag visserligen medgivit, att där i något fall byggnads belägenhet och beskaffenhet, de för innevarande personers skydd mot eldfara vidtagna anstalter eller organisationen av brandväsendet på platsen

ansåges så betryggande, att skälig jämkning i ett eller annat avseende uti de i stadgan meddelade bestämmelser prövades kunna medgivas utan avsevärt äventyr för räddning av människoliv vid eldfara, Konungens befallningshavande, efter sakkunnig persons eller myndighets hörande, vore obetaget att på särskild framställning vid ärendets första anmälan eller sedermera sådan jämkning tillåta, men de sakkunniga hade däremot *icke* i sitt författningsförslag velat medgiva något *allmänt* undantag ens för de små hotell eller pensionat, varom i denna paragraf avhandlas.

Det allmänna undantag från stadgans bestämmelser, vilket ovan medgivits, har införts av Kungl. Maj:t. I den nädiga propositionen angavs förutsättningen för § 4 sålunda, att för rörelsens drivande användes byggnad eller lägenhet, som innehölle »högst 4 för gästers härbärgerande avsedda rum».

Riksdagen yttrade: »Såsom emellertid i en inom riksdagen väckt motion påpekats, bör rörelsens omfattning bedömas icke endast efter *rummens* antal utan jämväl efter det *antal personer*, desamma avse att rymma. Ett tillägg till paragrafen i uti motionen angiven riktning är sålunda nödigt, och torde i detta avseende ett stadgande därom, att gästernas sammanlagda antal icke må överstiga åtta, kunna ifrågasättas såsom lämpligt.»

I enlighet härmed har §:n fått sin nuvarande lydelse, enligt vilken *varken tillstånd ej heller några som helst skyddsåtgärder i fråga om dessa smärre hotell eller pensionat erfordras, så framt icke lägenheten utgör del av hotell eller pensionat av större omfattning. Icke heller kräves för dem skylt enligt § 2 mom. 3.*

Allt vad för dem från det offentliga ifrågasättes är en anmälan hos närmaste polismyndighet, innan rörelsen börjas.

Noga bör observeras, att den, som i överensstämmelse med vad i § 4 sägs utövar hotell- eller pensionatrörelse i byggnad eller lägenhet, som i sistnämnda § avses, *kan*, där sådant för upprätthållande av allmän ordning, säkerhet eller sedlighet synes nödigt, efter anmälan av vederbörande polismyndighet av Kungl. Maj:ts befallningshavande vid vite förbjudas att vidare utöva rörelse, varom nu är sagt. Jfr i övrigt § 46.

§ 5.

Vad i denna stadga föreskrives angående hotell- och pensionatrörelse äger icke i allmänhet tillämpning å rörelse, vilken drives såsom gästgiveri på sätt därom särskilt är stadgat. Finner polismyndighet, att gästgiverirörelse drives under sådana förhållanden, att den rätteligen är att anse såsom hotell- eller pensionatrörelse av sådan beskaffenhet att, enligt vad ovan är stadgat, till dess utövande erfordras särskilt tillstånd, har polismyndigheten att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, där så prövas nödigt, har att förstärkta innehavaren att till sådan rörelse söka tillstånd på sätt i § 2 stadgas, vid äventyr, om sådant underlåtes, att Kungl. Maj:ts befallningshavande vid vite helt eller delvis förbjuder rörelsens vidare utövande intill dess föreläggandet fullgjorts.

Över föreläggande eller förbud enligt denna § må klagan icke föras. Jfr § 47.

Ur motiven: Det kunde måhända ifrågasättas, huruvida icke samtliga gästgiverier borde falla under författningens bestämmelser. Från en viss synpunkt sett borde svaret knappast bliva annat än jakande. Gästgiverierna äro nämligen härbärgen, anordnade av offentlig myndighet, och där borde, kunde man mena, anspråken på polismyndighetens förtänksamhet i fråga om brandskydd vara mera än eljest berättigade.

Men vid ett närmare övervägande lär man snart finna, att gästgiverierna icke kunna inrangeras under den ifrågasvarande stränga kontrollen. Dessa inrättningar äro organiserade endast för att bereda allmänheten möjlighet att under samfärdseln utefter landsvägarna finna ett annars kanske icke tillgängligt tak över huvudet om natten eller vid tillfälligt uppehåll eljest under resan. De äro, enligt de sakkunnigas mening, att betrakta mera som ett offer från

det allmännas sida, där hänsyn tagits uteslutande till den resandes välfärd och följaktligen alldeles icke till gästgiverarens vinstintresse. Den resande får därför härvidlag uppställa mindre anspråk, och detta med desto större skäl som, därest stadgeförslagets stränga bestämmelser vunne tillämpning på gästgiverierna, hela gästgiveriväsendet torde försvinna. Det är nämligen att märka för det första, att gästgiveriinrättningen icke längre är ett jorden åliggande allmänt besvär utan gjorts helt beroende av landsvägstrafikens behov och orternas lokala resurser, och vidare att lagstiftningen nu infört särskilda avtal om gästgiverihållningen på vissa, högst 5 år. Det skulle under sådana förhållanden knappast vara rimligt att utsträcka nu ifrågavarande stadgas tillämplighet på gästgiverierna. De sakkunniga ha därför infört en uttrycklig bestämmelse, att stadgan icke i allmänhet äger tillämpning på gästgiverier.

Det synes självklart, utan att sådant behövt i stadgan föreskrivas, att om ett förutvarande hotell övertager gästgiverirörelse, något, som ej är alldeles ovanligt i mindre städer o. s. v., sådant gästgiveri därigenom kommer under stadgans tillämpning.

Övergår gästgiverihållning eljest till att drivas under sådana förhållanden, att polismyndigheten anser denna stadgas bestämmelser böra därå tillämpas, förfares enligt stadgans bestämmelse i § 5.

Departementschefen: De skäl, som i fråga om hotell och pensionat föranlett mig att, på sätt jag i det följande får tillfälle att nämna, i enlighet med generalstabschefens framställning föreslå bestämmelser om skyldighet för vederbörande innehavare eller föreståndare att avfordra anländande resande, såväl svenskar som utlänningar, vissa uppgifter att tillställas polismyndigheterna, hava sin giltighet jämväl i avseende å gästgiverier och skjutsstationer. I fråga om dessa inrättningar torde emellertid dylika föreskrifter böra hava sin plats i nädiga stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911.

Emellertid kunna fall förekomma, då en till namnet som gästgiveri bedriven rörelse i själva verket rätteligen är att anse såsom hotell- eller pensionärrörelse. Att avgöra huruvida så är förhållandet torde i allmänhet i praktiken icke ställa sig särdeles svårt. Bland annat lärer vid bedömandet av denna fråga böra tillses, huruvida det antal rum för härbärgerande av resande, som vid gästgiveri är att

tillgå, väsentligen överskrider det antal dylika rum, som enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes bestämmande därstädes skall finnas tillgängligt, huruvida turister därstädes pläga uppehålla sig till avsevärt antal o. s. v.

Lämpligt synes vara att, där av Kungl. Maj:ts befallningshavande meddelat föreläggande för gästgivare att söka tillstånd till utövande av hotell- eller pensionatrörelse icke efterkommes, Kungl. Maj:ts befallningshavande icke är nödsakad att förbjuda rörelsens utövande helt och hållet, utan kan inskränka sig till förbud att för resandes hårbärgerande hålla öppna flera rum, än Kungl. Maj:ts befallningshavande såsom minsta antal för gästgiveriet bestämt, eller dylikt. Härpå syfta de i slutet av förevarande paragraf insatta orden »helt eller delvis».

Avdelning II.

Föreskrifter avseende skydd mot eldfara.

Departementschefen §§ 6—33:

I dessa paragrafer, vilka utgöra avdelning II av det inom civildepartementet utarbetade stadgeförslaget, återfinnas de föreskrifter, vilka avse att i möjligaste mån bereda skydd mot eldfara inom hotell och pensionat. Såsom jag redan nämnt, äro dessa föreskrifter till sina enskildheter i allt väsentligt byggda på de sakkunnigas förslag. På sätt de sakkunniga i sin allmänna motivering, till vilken jag i detta sammanhang hänvisar, anfört, avse de av dem föreslagna bestämmelserna uteslutande att förebygga den inom hotell eller pensionat rådande faran för människoliv till följd av en inom byggnaden uppkommen eldsvåda.¹ Däremot hava de icke i vidare mån inriktats på skyddande av själva byggnaderna mot brand, än som för det först omnämnda ändamålet kan anses oundgängligen nödvändigt. Med andra ord: avsikten med av de sakkunniga föreslagna och i föreliggande förslag intagna brandskydds-föreskrifter är att i möjligaste mån bereda i hotell eller pensionat sig uppehållande personer tillfälle att i händelse av eldsvåda kunna med någorlunda säkerhet rädda sig ur den brinnande byggnaden. Har detta mål nåtts, då är ock ändamålet

¹ Jfr Inledningen, sid. 14.

med de nu avsedda skyddsbestämmelserna vunnet, huru det sedan än går med byggnaden i fråga. Av mitt förut omförmälda anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1915 framgår ock, att något annat eller mera icke heller avsågs med de skyddsföreskrifter, vilka för mig framstodo såsom behövlige.

De över de sakkunnigas förslag hörda myndigheter och korporationer hava så gott som undantagslöst funnit de i nämnda förslag intagna brandskydds-föreskrifter i det hela väl ägnade att fylla förut omförmälda uppgift. Ur denna synpunkt har således någon anmärkning mot förslaget knappast framställts. Däremot återfinnes i de flesta av de utav Kungl. Maj:ts befallningshavande avgivna utlåtanden samt jämväl i en stor mängd från lokala myndigheter och korporationer inkomna yttranden den uppfattning, att en stor del av de utav de sakkunniga föreslagna skyddsåtgärder skulle för flertalet redan befintliga hotell och pensionat, i all synnerhet mindre dylika, ställa sig ur kostnadssynpunkt så betungande, att innehavarna av desamma säkerligen i många fall skulle se sig föranlåtna att hellre nedlägga sin rörelse än underkasta sig de med omförmälda åtgärder förenade utgifter, varigenom deras ekonomiska ställning skulle undergrävas eller äventyras. Vidare har anmärkts, att jämväl i fråga om de hotell eller pensionat, vilka på grund av rörelsens omfattning och beskaffenhet skulle kunna bära de kostnader, som nödvändigtvis bleve förenade med vidtagandet av de avsedda skyddsåtgärderna, den av de sakkunniga föreslagna övergångstiden, tre år, måste anses för genomförandet av de ekonomiskt mest betungande av sagda åtgärder alldeles för kort. Härjämte har framhävts, att i fråga om sådana hotell och pensionat, vilka dreves i allenast relativt obetydlig skala och vore inrymda i hus av ringa höjd eller belägna i någon av de nedre våningarna i byggnad, behov icke kunde anses föreligga av så vidlyftiga och kostsamma säkerhetsanordningar, som av de sakkunniga föreslagits. Slutligen har anförts, att, ehuru väl de sakkunniga, såsom av § 2 mom. 4 i deras förslag framginge, insett, att jämkning i de stränga säkerhetsbestämmelserna stundom kunde vara erforderlig, de härutinnan givna stadganden icke kunde anses vara tillfyllest, samt att det i övrigt ur lagstiftningsteknisk synpunkt vore olämpligt att stadga så stränga bestämmelser, att de fall, där dispens från desamma nödvändigtvis måste lämnas, säker-

ligen komme att bliva talrikare än de, i vilka nämnda bestämmelser verkligen komme att i sin helhet tillämpas.

De synpunkter, som sålunda framförts, synas mig värda beaktande. Lika med vissa av Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle jag ansett tyckligast, om en uppdelning av hotell och pensionat i särskilda grupper efter storlek och beskaffenhet i övrigt kunnat ske samt lämpliga bestämmelser till skydd mot eldfara meddelas för varje dylik grupp för sig, därvid såväl behovet av effektiva säkerhetsåtgärder som kostnadshänsynen kunnat vinna tillbörligt beaktande. De sakkunniga hava emellertid, enligt vad de i motiveringen till § 2 mom. 4 i sitt förslag anfört, icke ansett möjligt att verkställa en dylik gruppering, och det lär ej heller kunna förnekas, att avsevärda svårigheter härför möta. I ärendets nuvarande skick lär en dylik gruppering i allt fall icke vara möjlig utan en tidsödande omarbetning av de sakkunnigas förslag i dess helhet. Emellertid synes det mig icke omöjligt att på en annan väg nå ett resultat, som i det väsentliga lär kunna anses tillfredsställande. Att för hotell och pensionat, avsedda att på en gång härbergera allenast ett jämförelsevis ringa antal gäster och inrymda i lokaler, belägna på tämligen obetydlig höjd över marken, föreskriva vidlyftiga och kostsamma anordningar beträffande väggar och tak, trappförbindelser, dörrar och dylikt, synes mig varken ur kostnadssynpunkt möjligt eller ur säkerhetssynpunkt nödvändigt. Ej heller synes det vara erforderligt att beträffande sådana hotell och pensionat meddela föreskrifter vare sig om nödbelysning och anslag, utvisande läget av utgångar, eller om alarmanordningar och placering av ledningar till rökluckor o. s. v. Det riktiga tyckes mig därför vara att undantaga dylika mindre etablissemang från de bestämmelser, varom nu är sagt, under det att övriga föreskrifter, vilkas fullgörande icke är förenat med mera avsevärda utgifter och vilkas ändamålsenlighet må anses klarlagd, skulle äga tillämplighet jämväl å dessa mindre hotell och pensionat. Det lär emellertid icke böra förbises, att dessa senare föreskrifter måhända icke alltid kunna anses vara tillfyllest för vinnande av nödigt skydd mot eldfara, utan att jämväl vidare åtgärder i sådant syfte kunna finnas erforderliga. Dessa åtgärder torde emellertid så gott som undantagslöst vara av den enkla beskaffenhet, att det lär kunna anförtros åt vederbörande polismyndighet att efter samråd med sakkunnig person eller

myndighet, exempelvis brandchefen på platsen eller i närbelägen stad eller annat samhälle eller ock brandnämnd eller någon dess ledamot, därom uppräta förslag, med ledning varav Kungl. Maj:ts befallningshavande lärer kunna meddela beslut i ämnet. § 2 mom. 2 samt § 32 i det inom civildepartementet utarbetade stadgeförslaget innehålla bestämmelser, avsedda att reglera förfarandet beträffande vissa mindre hotell och pensionat i den riktning, som nu nämnts. Varest gränsen bör dragas mellan de hotell och pensionat, som underkastas stadgans brandskyddsföreskrifter i deras helhet, å ena, samt berörda mindre hotell och pensionat, å andra sidan, kan ju vara föremål för delade meningar. För egen del har jag ansett *den senare gruppen lämpligen kunna utgöras av hotell och pensionat, avsedda att samtidigt härbergera högst femton gäster samt innehållande högst åtta därför bestämda rum och belägna i hus om högst två våningar eller, om antalet våningar är större, i någon av de två lägsta våningarna eller del av dem.* I överensstämmelse härmed har § 32 i nu föreliggande stadgeförslag avfattats.

I fråga om de till omfånget allra obetydligaste av de fördrivande av hotell- eller pensionatrörelse begagnade byggnader eller lägenheter synes man emellertid kunna gå ett steg längre. Där byggnad eller lägenhet, som användes för utövande av dylik rörelse, är sådan, som i § 4 sägs, torde något egentligt behov av särskilda brandskyddsföreskrifter alldeles icke kunna anses förefinnas. Sådan byggnad eller lägenhet innehåller ej större antal sovrum, än som ofta inrymmer i en vanlig privatbostad, och torde i fråga om eldfara knappast kunna anses mera riskabel än en dylik. Med hänsyn härtill har i förslaget intagits det redan omnämnda stadgandet i § 4.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda paragraferna i förevarande avdelning, därvid jag i stor utsträckning torde kunna inskränka mig till hänvisning till den motivering, de sakkunniga i fråga om de av dem föreslagna föreskrifterna lämnat. Den detaljkritik, för vilken dessa bestämmelser eller vissa bland dem här och var i de i ärendet avgivna utlåtandena gjorts till föremål, har, såsom av vad jag redan anfört torde hava framgått, i allmänhet enligt min mening icke varit av beskaffenhet att böra föranleda ändring i de sakkunnigas förslag. Där jag emellertid funnit någon ändring böra vidtagas, torde jag få i

varje särskilt fall angiva de skäl, som därvid varit för mig bestämmande.

a. Vissa i denna stadga förekommande beteckningar.

§ 6.

1. Med *brandsäkert* byggnadssätt menas i denna stadga konstruktionens utförande av *eldsäkert* material. Där konstruktionen vilar på väggar eller pelare, erfordras, för att byggnadssättet skall betraktas såsom brandsäkert, att även dessa äro av eldsäkert material.

Såsom eldsäkra materialier anses, bland andra, bränt tegel, slaggtegel, kalksandsten, cementtegel, betong med eller utan armering samt natursten med puts å sidorna.

2. Med *brandhärdigt* byggnadssätt menas i denna stadga konstruktionens utförande av *eldhärdigt* material. Där konstruktionen vilar på väggar eller pelare, erfordras, för att byggnadssättet skall betraktas såsom brandhärdigt, att även dessa äro av eldhärdigt material.

Såsom eldhärdiga materialier anses, bland andra, natursten, rabbits, gipsdielen, riksplattor, scagliol, pimpstensplattor, trä, där detta ämne förekommer i med sten eller murbruk fylld fackverkskonstruktion samt är skyddat medelst puts, ävensom järn, där detta ämne förekommer antingen i fackverkskonstruktion, varom nyss är sagt, och skyddas på sätt nyss angivits eller ock i form av balkar eller pelare, klädda med isolerande, obrännbart material av minst 40 millimeters tjocklek.

Vad emellertid angår de här nedan i § 7 nämnda mellanbottnar, må valvkonstruktioner, innehållande järndelar, anses såsom brandhårdiga, även om järndelarna icke äro skyddade av isolerande, obrännbart material. Likaså må, så vitt angår de i § 8 omförmälda innerväggar och innertak, trävirke, beklätt med eldhärdigt material eller med puts på rör, även som valvkonstruktioner av den beskaffenhet, nyss är sagt, anses som brandhårdiga.

3. Uppkommer vid uppförande eller inredande av byggnad eller lägenhet, i vilken hotell eller pensionat skall inrymmas eller finnas inrättat, eller eljest fråga, huruvida ämne eller material, som ej här ovan uppräknats, med hänsyn till beredande av skydd mot eldfara må vara likvärdigt med ovan uppräknade ämnen och materialier samt följaktligen vara att anse såsom eldsäkert eller eldhärdigt, skall frågan härom hänskjutas till prövning och avgörande av tekniska högskolans materialprovningsanstalt.

4. Dörr anses *brandtrygg*, om den är förfärdigad av hela eller genombrutna järnplåtar med inlägg av annat obrännbart material, eller

av järn, beklätt med annat obrännbart material, eller

av trä eller annat lämpligt ämne, som omkläts först med asbest och därutanpå med minst 1 millimeter tjocka, falsade järnplåtar, vilka fästas med genomgående nitar eller bultar med mutter, men ej medelst spikar eller träskruvar.

Brandtrygg dörr skall sluta tätt i fals om minst 5 centimeters bredd inom ram av järn eller av sam-

ma konstruktion som dörren. Brandtrygg dörrs upphängning skall vara inrättad medelst genomgående nitning eller genom bultar med mutter eller förmedelst inmurade krokar.

Motsvarande § 3 i de sakkunnigas förslag lydde som följer:

1. Med *brandfast* byggnadssätt menas i denna stadga en konstruktion av eldfast material. Där denna vilar på väggar eller pelare, erfordras, för att byggnadssättet skall betraktas såsom brandfast, att även dessa äro av eldfast material.

Såsom *eldfast* material anses alla ämnen, som utan att därvid förlora sin form eller bärande egenskaper förmå att under minst en och en halv timme motstå en temperatur av omkring 1,500° C

Hit räknas, bland annat, bränt tegel, slaggtegel, kalksandsten, cementtegel, betong med eller utan armering, natursten med puts på båda sidor.

2. Med *brandhärdigt* byggnadssätt menas i denna stadga en konstruktion av eldhärdigt material. Där denna vilar på väggar eller pelare, erfordras, för att byggnadssättet skall betraktas såsom brandhärdigt, att även dessa skola vara av eldhärdigt material.

Såsom *eldhärdigt* material anses, förutom eldfast material, alla ämnen, som utan att därvid förlora sin form eller bärande egenskaper förmå att under minst en halv timme motstå en temperatur av omkring 1,000° C.

Hit räknas, förutom de under punkten 1 angivna ämnen, bland annat, natursten, rabbits, gipsdielen, riksplattor, scagliol, pimpstensplattor, korksten, trä och järn, för såvitt de förekomma i fackverkskonstruktioner fyllda med sten eller murbruk samt träet och järnet dessutom skyddats medelst ut- och invändig puts, järnbalkar och -pelare, såvitt de äro omklädda med isolerande, obrännbart material av minst 40 mm. tjocklek;

dock att, vad angår

dels de i § 4 nämnda mellanbottnar, *valvkonstruktioner*, även om däri befintliga järndelar ej äro skyddade av isolerande, obrännbart material,

dels de i § 5 nämnda innerväggar och innertak, *trävirke*, beklätt med något av nu angivna material eller med puts

pa rör, eller valvkonstruktioner, även om däri befintliga järndelar ej äro skyddade av isolerande, obrännbart material,

må såsom brandhårdiga anses.

3. Dörr anses *brandsäker*, om den är förfärdigad

av hela eller genombrutna järnplåtar med inlägg av annat obrännbart material, eller

av järn, beklätt med annat obrännbart material, eller

av trä eller annat lämpligt ämne, som på bägge sidor och alla kanter omklätts först med asbest och därutanpå med minst 1 mm. tjocka, falsade järnplåtar, som fästas med genomgående nitar eller bultar med nitar, men ej medelst spikar eller träskruvar.

Brandsäker dörr skall sluta tätt i fals om minst 5 cm. bredd inom ram av järn eller av samma konstruktion som dörren. Brandsäker dörrs upphängning skall vara inrättad medelst genomgående nitning eller genom bultar med mutter eller förmedelst inmurade krokare.

Ur motiven:

Genom fastsländet av den i denna § antagna nomenklatur torde man hava tillgodogjort sig det huvudsakliga av vad som efter långvariga diskussioner och utomordentligt uttömmande prov i Tyskland och England m. fl. länder under de senare åren framträtt såsom normerande.

Egenskaperna *eldfast* och *eldhårdig* ha använts blott i fråga om material, *brandfast* och *brandhårdig* endast beträffande byggnadsättet. De förra begreppen hänföra sig, såsom lätt torde inses, till en åsyftad påverkan av eld utslutande i lovligt syfte. De senare begreppen skulle antyda sådan påverkan utan hänsyn till, om syfte föreläge eller icke.

Man kan knappast tänka sig en mot eld någorlunda säkert skyddad dörr utan att bar metall däri ingår. Men brandhårdig i den mening, vari ordet i denna stadga nyttjas, kan dörren, även sålunda skyddad, icke kallas. Därför har man just för dörr nödgats anlita en ny begreppsbestämning nämligen *brandsäker*, vilket ord icke i förslaget användes om några andra byggnadsdelar. Såsom brandsäker dörr har man ej kunnat anse dörr enbart av järnplåt, då erfarenheten lärt, att dylika dörrar även under normala förhållanden visa benägenhet att slå sig skeva och därigenom bliva icke tätt slutande, vilket dock är av stor vikt

för en brandsäker dörr. Än mera visar sig denna benägenhet vid en eldsvåda, då en dylik dörr redan på ett tidigt stadium av branden blir skev och således ej fyller nödvändiga anspråk.

Däremot har dörr av trä med asbest- och plåtbeklädnad, omsorgsfullt tillverkad enligt i § angivet schema, vid upprepade tillfällen visat sig praktiskt fylla de för en brandsäker dörr erforderliga anspråk.

Departementschefen:

Emot de sakkunnigas benämningar hava invändningar framställt av stadsarkitekten i Stockholm ävensom den hos Stockholms stads byggnadsnämnd anställde ingenjör, varjämte nämnden synes ansluta sig till dessa tjänstemäns mening. Omförmälda invändningar gå ut därpå, att det icke kunde anses lämpligt att i en författning av rent speciell natur söka fastslå den terminologi, »som borde bliva normerande såväl för tekniskt språkbruk i allmänhet som särskilt för uttryckssättet i de författningar, som avse att i byggnads- och brandtekniskt hänseende reglera utförandet och användningen av husbyggnader». Det vore desto mindre lämpligt att för närvarande söka framföra en ny brandteknisk terminologi, som frågan om en enhetlig nomenklatur för betecknande av olika grader av eldsäkerhet hos byggnadsmaterialier vore föremål för utredning i en särskild kommission, sammansatt av byggnads-, brand- och försäkringstekniker och utsedd av svenska teknologföreningen, svenska brandchefsföreningen samt tarifföreningen och de större brandstodsbolagen, vilken kommission emellertid icke hunnit slutföra sina arbeten.

Ehuru jag icke vill bestrida, att de sålunda mot införandet i föreliggande stadga av enhetliga beteckningsätt för byggnadsmaterialier och konstruktioner framförda betänkligheter kunna vara förtjänta av uppmärksamhet, har jag dock icke ansett mig böra tillmäta desamma avgörande betydelse. Resultaten av omförmälda kommissions arbeten föreligga ännu icke, och av praktiska skäl är det oundgängligt att i den nu ifrågasatta lagstiftningen begagna sig av enhetliga beteckningar för byggnadsätt och materialier, något som även en flyktig genomläsning av de sakkunnigas förslag lätteligen giver vid handen. De av svenska teknologföreningens styrelse utsedda kommitterade, vilka avgivit av mig förut omnämnt

utlåtande, hava icke haft något att erinra mot införande av de utav de sakkunniga använda benämningar. Dessa benämningar erhålla för övrigt icke genom de föreslagna bestämmelserna giltighet i annat avseende än för tillämpning av den förevarande stadgan. Av nu anförda skäl har jag således ansett mig böra i huvudsak följa de sakkunniga vid behandlingen av föreliggande fråga.

Emellertid hava de sakkunniga vid bestämmandet av de av dem använda begreppen eldfast material och eldhärdigt material såsom kännetecken på dylika materialier upptagit egenskapen att kunna under viss tid motstå vissa högre temperaturer utan att förlora form och bärande egenskaper. Häremot har invändning framställts av föreståndaren för tekniska högskolans materialprovningsanstalt, vilken i avgivet utlåtande anført, att möjligheten för ett material att under viss tid uthärda viss temperatur väsentligen vore beroende på storleken av den använda massan och konstruktionens beskaffenhet, samt att någon tillförlitlig metod att utröna, huruvida material vore att anse såsom eldfast eller eldhärdigt i den mening, de sakkunniga tänkt sig, icke förefunnes. I övrigt vore beteckningen eldfast material icke lämplig, då benämningen eldfast inom tekniken vunnit allmän användning i fråga om visst slag av tegel och därvid betecknade en grad av motståndskraft, vilken de av de sakkunniga såsom eldfasta betecknade materialier icke uppnådde. I stället för uttrycket eldfast material ville föreståndaren däremot föreslå uttrycket eldsäkert material samt i analogi därmed benämningen brandsäkert byggnadssätt i stället för den av de sakkunniga använda benämningen brandfast byggnadssätt. Något försök att definiera begreppen eldsäker och eldhärdig borde icke göras, utan i stället de ämnen och materialier uppräknas, vilka man under dessa beteckningar ville inbegripa. Uppstode fråga, huruvida ämne eller material, som icke i stadgan uppräknats, kunde anses med hänsyn till motståndskraft mot hög temperatur likvärdigt med de uppräknade, borde yttrande härom infordras från materialprovningsanstalten.

Vad materialprovningsanstaltens föreståndare sålunda anført synes mig böra föranleda därtill, att några egentliga definitioner på de materialier, varom fråga är, icke intagas i stadgan. Likaledes ansluter jag mig till föreståndarens förslag beträffande utbytande av benämningar-

na eldfast och brandfast mot eldsäker och brandsäker. Då emellertid i de sakkunigas förslag uttrycket brandsäker redan förekommer beträffande dörrar av visst slag samt det ej torde vara lämpligt att i författningen samma benämning användes i olika betydelser, har jag ansett uttrycket brandsäker i fråga om berörda dörrar böra utbytas mot ett annat, och har jag såsom ersättning för samma uttryck tänkt mig att för nämnda slags dörrar föreslå benämningen brandtrygg. I sakens natur ligger, att de uppräknningar av eldsäkra och eldhärdiga materialier, som i nu förevarande paragraf förekomma, icke kunna betraktas såsom uttömmande. Möjligen uppkommande frågor om ytterligare ämnens eller materialiers likvärdighet uti ifrågavarande avseende med de i paragrafen uppräknade, torde lämpligen kunna i varje särskilt fall avgöras av materialprovninganstalten. Från de av de sakkunniga såsom eldhärdiga upptagna materialier har korksten uteslutits till följd av anmärkning från förenämnda kommitterades sida.

b. Sovrums läge i byggnad, byggnadstekniska föreskrifter om väggars och taks beskaffenhet, samt särskilda bestämmelser om källare, eldfarliga inrättningar m. m.

§ 7.

I byggnad, varest hotell eller pensionat finnes inrättat, må, såvitt på innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat ankommer, nattläger icke ens tillfälligtvis anordnas å vindskontor eller å eljest oinredd vind.

I hotell eller pensionat, som inrymts i byggnad med ytterväggar helt eller delvis av trä, må såsom sovplats icke användas rum, beläget högre upp än i tredje våningen, bottenvåning men ej källar- eller souterrainvåning därvid medräknad.

Å ort, där byggnadsstadgan och brandstadgan för

rikets städer icke vunnit tillämpning, må i hotell eller pensionat, även om detsamma inrymts i byggnad med ytterväggar av mera betryggande material, såsom sovplats icke användas rum, beläget högre upp än i föregående stycke sägs, för så vitt ej dels byggnadens alla mellanbottnar äro av åtminstone brandhändig konstruktion, dels ock alla för byggnadens utrymning avsedda trappor jämte dessas omfattningsväggar äro av brandsäker konstruktion.

Om ansvar för överträdelse härav se § 40.

Departementschefen: Denna paragraf motsvarar § 4 i de sakkunnigas förslag, vilken sistnämnda paragraf i det föreliggande förslaget undergått allenast formella ändringar. Beträffande motiveringen till stadgandena i denna paragraf har jag intet att tillägga till vad de sakkunniga i sådant hänseende anfört.

Ur motiven (till motsvarande § 4 i de sakkunnigas förslag):

Av lätt insedda skäl hänföra sig på flera ställen stadgans bestämmelser speciellt till sovrummen inom hotell eller pensionat, och bland annat har det i § 4 ansetts av nöden att uppställa vissa gränser inom byggnaden, utanför vilka sovrum ej må anordnas. För stad, köping och eljest å plats, där byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer tillämpas, ha sådana gränser, med ett par undantag, icke uppställts. Däremot ha de sakkunniga för ort å landet, där berörda stadgar icke tillämpas, där yrkesbrandkår saknas och vattentillgången ingalunda alltid är behörigen tillgodosedd, funnit av nöden förhindra, att sovrum förläggas högre upp än i tredje våningen, bottenvåningen inräknad, för så vitt ej dels mellanbottnarna äro av brandhändig konstruktion dels alla för utrymning avsedda trappor jämte dessas omfattningsväggar äro av brandfast (*brandsäker*) konstruktion. De nu angivna konstruktionerna anses nämligen förläna åt byggnaden ett i brandskyddshänseende så förnämligt värde, att större frihet kunnat lämnas.

Nu ha de sakkunniga genom iakttagelser under en av dem företagen studieresa visserligen funnit, att föreskrif-

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

terna i § 4 skulle exempelvis för flera av sanatorierna samt hälsobrunnarna i riket medföra rätt betydande verkningar. Antingen måste samtliga sovrum högre upp än i tredje våningen, bottenvåningen inräknad, utdömas såsom sådana, eller ock kostsamma konstruktiva förändringar av byggnadens mellanbottnar, trappor och trapphus verkställas, eller, vilket väl torde i de flesta fall ifrågakomma, de på nedra botten ej sällan förekommande samlingsrum, matsalar o. s. v. förläggas till den våning, vilken ej längre må användas för sovrum, och bottenvåningen i stället inredas till sådana rum. Men att låta nu anmärkta sovrumsinredning i 4:e våningen och högre upp fortfarande äga bestånd i byggnader av nyss angivna beskaffenhet på landet, lär icke kunna försvaras i en stadga, som har till syfte att såvitt möjligt förebygga förlust av människoliv vid inträffande eldsvåda. I övergångsstadgandet har ock för nu antydda arbetens utförande tillmätts en rätt anseelig tid. Och vad kostnaden angår, lär vederbörande ägare under årens lopp tillförse sig gottgörelse av den allmänhet, till vars säkerhet påkostnaden gjorts.

Det i sista (*första*) stycket meddelade förbud är påkallat av flera utav de sakkunniga gjorda iakttagelser. Sålunda har man å vindar i sommarhotell funnit sovplatser för kypare eller annan betjäning anordnade innanför jutevävsskynken ibland bråte av mycket eldfarlig natur.

Att förbudet begränsats till innehavare av hotell och pensionat, beror därav, att stadgan icke kan gälla innehavare av privat bostad i våning inom samma byggnad, som inrymmer hotell eller pensionat.

§ 8.

Väggar och tak i samtliga inom hotell eller pensionat till sovrum upplåtna lägenheter, i de därstädes anordnade korridorer, i förstugor och i de för byggnadens utrymning avsedda trappor skola till sitt byggnadssätt vara åtminstone brandhårdiga.

Äro de för utrymning avsedda trappor av trä, skola, såframt de ej byggts av ek eller därmed ur

brandsäkerhetens synpunkt jämförligt hårt träslag, trapporna på undersidan beklädas med rabbitputs.

Utrymme under trappa må icke användas, med mindre detsamma väggar, golv och tak äro av åtminstone brandhärdig konstruktion. Där må icke under några förhållanden förvaras lätt antändbara ämnen.

För överträdelse av bestämmelsen i sista stycket stadgas ansvar i § 40.

Första och andra stycket av denna § äga ej tillämpning i avseende på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat (högst 15 gäster, högst 8 rum i tvåvåningshus eller i de två lägsta våningarna eller delar därav i större hus).

Departementschefen hänvisar till *de sakkunnigas motivering*, som är av följande lydelse:

Föreskrifterna i denna § angående beredande av brandhärdighet åt väggar och tak i korridorer, förstugor och utrymningstrappor samt sovrum torde i de flesta fall föranleda anbringandet av murbruksputs. Härigenom förlänas ingalunda någon hög grad av eldsäkerhet åt de därmed behandlade partier i byggnaden, men man har dock sålunda velat ernå ett ganska betryggande momentant skydd under den tid, som är oundgänglig för att innevarande personer skola vid eldsolycka hinna bärga livet.

Träväggar med pappförhydning äro överallt mycket vanliga, synnerligast på landet. Speciellt i trapphus, under trappor o. s. v. händer ofta, att papperet lossnar och lämnar en synnerligen farlig angreppspunkt för elden, oavsett det oputsade träets eldfarlighet i och för sig. Även träpanelade väggar förete ofta dammfyllda sprickor, vilka lätt bli eldhärdar. Och vad särskilt angår trapporna, får man ej förgäta, att dessa verka såsom skorstenar för rök från utbruten eld.

Genom föreskriften i denna § om väggars och taks brandhärdighet likasom genom stadgandet i § 10 rörande avspärrning av korridorer från trappledning och i förbindelse därmed till äventyrs stående hall, ha de sakkunniga velat åstadkomma ett slags uppdelning av byggnaden, av stor betydelse i och för hindrande av elds eller röks utbredning från den punkt, där elden utbrutit, till övriga delar av hotellet eller pensionatet.

Erfarenheten torde ädagalagt, att de i sista stycket av § åsyftade utrymmen äro vanliga förvaringsställen för eldfarliga föremål, lysoljor, putsmedel, sopor och pappersavfall.

§ 9.

Källare under byggnad, däri hotell- eller pensionatrörelse drives, skall i allmänhet vara försedd med tak av brandsäker konstruktion, dock att, där husets storlek och rörelsens omfattning kunna anses föranleda endast brandhärdig konstruktion, det må ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att lämna tillstånd därtill. Om från källare till ovanliggande våning leder trappa, skall denna jämte omfattningsväggar och tak vara av åtminstone brandhärdig konstruktion samt i ena ändan avstängd med brandtrygg, självstängande dörr, dock att, vad angår trappa från i källare inrett kök eller för serveringens behov omedelbart avsett förrådsrum, brandhärdig konstruktion och självstängande dörr ej erfordras, såframt nu nämnda rum äro åtminstone brandhärdigt avskilda från källarens övriga utrymmen och samtliga öppningar i mellanväggarna mellan dessa utrymmen och nu ifrågavarande rum äro försedda med brandtrygga, självstängande dörrar.

Källare bör ej stå i förbindelse med förstuga, korridor eller annat sådant för husets utrymning avsett område. Kan det ej lämpligen undvikas, må förbindelse äga rum med villkor att förbindelseled i fråga om väggar och tak är åtminstone brandhärdig och på ömse håll begränsas medelst dörrar av den i nästföregående stycke beskrivna art, insatta

på ett inbördes avstånd av minst 1 meter och så, att de vid öppnandet icke inkräkta på det mellanliggande området.

Denna § ej tillämplig i avseende på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Emedan i källare icke sällan hopas stora mängder av vad man benämner bråte och andra brännbara ämnen, och människors uppmärksamhet på vad som tilldrar sig i källare är väsentligt mindre än i fråga om de flesta av byggnadens övriga delar, kan en där utbruten eld lätt vinna stor omfattning, innan den iakttages. I likhet med vad merendels torde gälla enligt städernas byggnadsordningar, ha de sakkunniga därför krävt såsom regel brandfast (*brandsäker*) takkonstruktion för källare ävensom brandhärdigt byggnadssätt för från källare till ovanbelägen våning ledande trappa med dess omfattningsväggar och tak.

Av ovan anført skäl har det syntts av vikt, att källare icke står i förbindelse med förstugor, korridorer o. s. v. Undantagsvis har sådan förbindelse medgivits under villkor, att den på ömse håll begränsas, liksom en sluss, av på visst sätt anordnade dörrar.

Departementschefen: I fråga om förberörda mindre hotell och pensionat hava de i denna paragraf föreskrivna säkerhetsåtgärder ej ansetts oundgängligen nödvändiga, vartill hänsyn tagits i § 32. Att där i stad byggnadsordning kräver konstruktioner av den art, som i förevarande paragraf sägs, vilket enligt vad de sakkunniga anført ofta är händelsen, stadgandena i en dylik byggnadsordning icke lida något intrång av förenämnda undantagsbestämmelser för vissa mindre hotell och pensionat lärer utan vidare vara klart.

§ 10.

Hotell eller pensionat må icke inrättas i byggnad, varest finnes fabrik eller annan eldfarlig inrättning, eller varest som eldfarligt ansett handelsvarulager finnes upplagt. Ej heller må i byggnad, där hotell

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

eller pensionat inrättats, inrymmas inrättning eller varulager, varom nu är sagt, så länge hotell- eller pensionatrörelse inom byggnaden bedrivs.

Lokal för inom byggnaden till äventyrs drivet hantverk skall vara åtminstone brandhärdigt avskild från förstugor, trapphus, korridorer och övriga områden, som tjäna till byggnadens utrymmande.

Är i byggnad, varom nu är fråga, inrymt butiks- eller kontorsrum, som icke tillhör hotellets eller pensionatets drift, skall det vara åtminstone brandhärdigt avskilt från hotell- eller pensionatlokalerna; dess förbindelseleder med sistnämnda lokalers förstugor, trapphus och korridorer skola vara försedda med brandtrygga, självstängande dörrar.

Förvaringsrum för av explosionsmotor drivna fortskaffningsmedel (garage) får icke förekomma i byggnad, som inrymmer hotell eller pensionat, såframt icke Kungl. Maj:ts befallningshavande, efter prövning av omständigheterna, tillåter förvar i byggnaden av det eller de fordon av dylikt slag, som må vara för hotell- eller pensionatrörelsens omedelbara behov erforderliga. Vid beviljandet av sådant tillstånd skola angivas de närmare villkoren därför ävensom uttrycklig föreskrift meddelas, att torr sand med för dess användning nödig skovel jämte så kallad Perkeoapparat eller därmed jämförligt eldsläckningsredskap skall i förvaringsrummet ständigt vara till hands.

Andra och tredje styckena i denna § ej tillämpliga på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: I hotell eller pensionat, där ett större eller mindre antal främlingar sova, bör man vara fredad för risken av eldfarliga inrättningar. Vad med eldfarlig inrättning förstås, torde genom försäkringsinrättningarnas reglementen och föreskrifter vara så noga preciserat, att uti nu ifrågavarande stadga icke någon definition därav syntes erforderlig. Motsvarande bestämmelse har i Preussen införts beträffande skolor.

Icke heller bör inom byggnad, som helt eller delvis anordnats såsom hotell eller pensionat, tillåtas industriell verksamhet. Med ledning av Kungl. kungörelsen den 16 maj 1913, angående upprättande och förande av ett industriregister, lära till industriella verk böra i förevarande fall räknas bl. a. maldrycksbryggerier, brännvinsbrännerier, fabriker för tillverkning eller raffinering av socker, margarinfabriker, fabriker för explosiva varor och eldfarliga oljor, anläggningar för tillhandahållande av elektrisk ström åt allmänheten samt övriga fabriker eller därmed jämförliga arbetsställen, varest i regel användas minst tio arbetare eller drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drivkraft om minst tre effektiva hästkrafter. Ingen industri torde böra undantagas, eftersom fabrikationens natur medför ett eldfaremoment, även om tillverkningen rör ämnen eller produkter, vilka icke i och för sig innebära fara för eld.

Hantverk äro ofta av nöden för själva hotellets eller pensionatets drift och kunna därför icke skäligen förbjudas.

Beträffande automobil- eller annat -garage, lära sakkunniga inom hela världen vara ense därom, att man endast under vissa villkor kan tillåta sådant i vanliga bostadshus och än mindre inom hotell eller pensionat, där många främlingar sova. Att man dock torde böra villkorligt tillstämja förvar inom byggnad för hotell eller pensionat av dessas för omedelbart behov erforderliga egna automobiler, har sin grund däri, att det lär vara ett nästan ofrånkomligt krav, vars giltighet Konungens befallningshavande dock äger att i varje fall pröva.

Vissa eldsläckningsmedel böra likväl vara obligatoriska för tillstånd därtill. Hit hör då i första rummet torr sand med skovel. Men därjämte måste uppmärksamheten fästas vid bensinens egenskaper, bl. a. dess olöslighet i

vatten och ringa specifika vikt, som är mindre än vattnets. Då vanliga eldsläckningsapparater, där vatten är släckningsämnet, icke i fråga om bensinbrand äro lämpligen användbara, måste med hänsyn till den vid automobiler synnerligen stora faran för eld från förgasningsapparaten, bensinbehållaren och de i garage ofta hopade, av oljor och bensin genomdränkta föremål finnas ett enkom därför avpassat eldsläckningsredskap. Såsom sådant förordas nu allmänt den kända Perkeoapparaten (från Salzkotten i Westfalen), som vid blotta välvningen av apparaten utsprutar en släckande skummassa. Denna skummassa avskär lufttillgången från det brinnande föremålet, och den ur massan frigjorda kolsyregasen förökar ofantligt släckningsverkan och åstadkommer även stark avkylning. Antagas kan ju, att andra lika goda apparater komma att framdeles finnas tillgängliga i marknaden. Med hänsyn därtill har man i stadgetexten använt uttrycket »Perkeoapparat eller därmed jämförligt eldsläckningsredskap».

Departementschefen: Då i paragrafen stadgas förbud mot att i byggnad, där hotell eller pensionat inrättats, inrymma inrättning eller varulager, varom ovan sägs, så länge hotell- eller pensionatrörelse inom byggnaden bedrivs, torde anledning förefinnas för innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat att vid förhvarande av lokal för dylik rörelse genom bestämmelse i hyreskontraktet erinra husvärden att han under hyrestiden ej må upplåta någon del av byggnaden till plats för inrättning eller varulager, varom ovan är sagt. I fråga om stadgandena i förevarande paragraf har anmärkts, bland annat, att drivande av hantverk icke kunde anses medföra särskild eldfara, varför bestämmelsen i andra stycket vore överflödig, ävensom att förbud mot inrättande av förvaringsrum för automobiler inom byggnad, inrymmande hotell eller pensionat, vore ägnat att medföra svårigheter, då resande numera ofta anlände till hotell eller pensionat i egna dylika fordon, för vilka de vore i behov av förvaringsrum. Att drivande av hantverk ofta nog får anses medföra en viss fara för eldsolycka, läser emellertid icke kunna förnekas, och den med inrättande av förvaringsrum för automobiler förenade risk för sådan olycka är tydlig. Där emellertid i särskilda fall så prövas utan våda kunna ske, torde det i § 33 stadgade dispensförfar-

rande vara ägnat att råda bot på av ifrågakomna bestämmelser möjligen uppkommande olägenheter. I övrigt hänvisar jag till den av de sakkunniga lämnade motiveringen.

Trappor, korridorer och övriga byggnadstekniska anordningar för utrymning.

Departementschefen §§ 11—20:

Dessa paragrafer motsvara §§ 8—17 i de sakkunnigas förslag, i vilka sistnämnda paragrafer de egentliga föreskrifterna beträffande anordningar för hastigt utrymmande av hotell eller pensionat vid uppkommen eldfara hava sin plats. Mot ändamålsenligheten av de sålunda föreslagna anordningarna ha, såsom nämnts, i stort sett knappast förekommit invändningar av väsentligare betydelse, varemot det betungande i de med flertalet av samma anordningar förenade kostnaderna förklarligt nog framhävt. På sätt av § 32 i det nu föreliggande förslaget framgår, skulle emellertid de mera dyrbara säkerhetsanordningarna icke komma att bli obligatoriska för vissa mindre hotell och pensionat, varjämte förut omförmälda dispensförfarande för övriga fall lämnar möjlighet till jämkning. Beträffande den närmare motiveringen för de i förevarande paragrafer upptagna bestämmelser hänvisar jag till vad de sakkunniga därutinnan anfört. I fråga om ett och annat stadgande torde jag emellertid få tillägga några ord.

§ 11.

Hotell eller pensionat skall hava minst två genomgående, av varandra fullt oberoende trappor från högst belägna våningen till nedra botten med däriifrån till det fria ledande utgångar, och skola dessa trappor, av vilka den ena må tjäna såsom reservtrappa, såvitt möjligt vara så belägna, att man från varje sovrum anträffar en av nedgångarna åt vardera sidan om rummets utgångsdörr på ett avstånd,

som, vad angår den närmaste trappan, icke må överstiga 25 meter.

Därest sådan trappa leder till överbyggd gårds takbjälklag, skall därifrån finnas bekväm, ständigt belyst förbindelse till bottenvåningen och det fria.

På dörren till reservutgång skall vid pass 1,50 meter över golvplanet med bokstäver om 60 millimeters höjd på vit botten i oljefärg inom fyrkantig högröd ram målas i högröd färg ordet *Reservutgång*. Är dörrens ställning icke vinkelrät mot korridors längdriktning, skall berörda anvisning på nu angivet sätt därjämte målas på skylt, som vid trappnedgången i varje våning skall uppfästas vinkelrätt mot korridors längdriktning.

På dörren till huvudtrappas övre mynning i varje våning skall ock, på sätt nu är sagt, målas ordet *Utgång*.

Spiraltrappa må icke genombryta mer än en mellanbotten och får icke stå i omedelbart sammanhang med korridor eller trapphus.

Varje för byggnadens utrymning avsedd trappa skall på ömse sidor hava en säkert fästad ledstång av metall eller hårt träslag utan fria ändar.

Denna § ej tillämplig å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Erfarenheten visar, att brandrök inom en byggnad i de allra flesta fall kommer människor att förlora besinningen, synnerligen när de om natten väckas därav. Finnes då allenast en enda trappa och råkar denna vara fylld av rök, inträder naturligtvis panik, och alla rusa var åt sitt håll. Därför är en tvångsföreskrift om anordnande inom hotell och pensionat av minst två genomgående, av varandra fullt oberoende trappor från högst

belägna våningen till nedra botten med därifrån till det fria ledande utgångar ett kardinalstadgande i förevarande författning. Såvitt möjligt bör trappornas läge i förhållande till sovrummen vara sådant, att man från varje rum anträffar en av nedgångarna åt vardera sidan. I mångt fall omöjliggöres detta av befintlig inredning, men vid nyanläggning bör eftergift från detta krav icke tillståndas. En bestämmelse i § 28 syftar just på det fall, att vissa rum sakna nedgångar åt ömse sidor.

Bestämmelsen i andra stycket åsyftar ett i stora städer icke ovanligt byggnadssätt.

Att spiraltrappa ej bör få genomryta mera än en mellanbotten, torde vara självklart.

Ledstångs fria ändar kunna vara hinderliga vid utrymning därigenom, att de fastna i kläder m. m.

§ 12.

Trappledning och i förbindelse därmed stående hall eller förstuga skall på lämpligt sätt avstängas från dit utmynnande korridorer, vare sig genom insatt skiljeväggsparti med erforderliga dörrar eller medelst i korridorerna inpassade dörrar. Sådan avstängningsanordning skall anbringas så nära trappan som möjligt, men ej på mindre avstånd därifrån än som svarar mot trappans bredd.

Nu nämnda dörrar skola vara självstängande och tätt slutande pardörrar, antingen så kallade balansdörrar eller ock utåtgående dörrar med anslag mot tröskel av högst 38 millimeter i höjd samt med inåt starkt avfasad kant. De må ej vara försedda med kantreglar utan böra i stället hava en regelanordning, som öppnas vid ett enda grepp genom handtag, anbragt i vertikal ställning på dörrarnas insida å vid pass 1,50 meters höjd från golvet och in-

rättat på sådant sätt, att handtaget, när dörren är stängd, står riktat uppåt.

Denna § ej tillämplig å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Med bestämmelserna i denna § avses att kunna under den för utrymning erforderliga tid efter utbrottet av en eldsvåda hålla trappnedgångarna fria från rök, så att de innevarande må kunna på den naturliga utrymningsvägen försätta sig i säkerhet. Skulle ändock rök intränga inom det avstängda området, bör äventyret minskas genom den i § 13 föreskrivna anordningen med rök lucka. De instängda trapphusen tjäna i sin mån att göra våningarna oberoende av varandra och hindra röks spridning från våning till våning. Uppstår eld i trapphuset, hindrar avstängningen, att röken sprides till korridorerna o. s. v.; kommer röken från korridorerna, skyddar avstängningen trappnedgången. Jfr motiv § 8.

Föreskriften i andra stycket om dubbeldörrar är av betydelse därför, att sådana med den införda regelanordningen och förbudet mot kantreglar under alla omständigheter kunna bekvämligt uppbrytas.

Hinder bör ej möta att mot missbruk av berörda regelanordning plombera eller försegla handtaget, dock ej starkare än att man vid verkligt behov utan svårighet kan rycka löst handtaget.

Departementschefen: Det i denna paragrafs första stycke intagna stadgande har från styrelsens för Sveriges centrala hotell- och restaurangförening sida gjorts till föremål för kritik. Styrelsen har förmenat, att anbringandet av ifrågasatta skiljeväggsparter eller dörrar skulle lägga hinder i vägen för det snabba utrymmandet av byggnad vid eldsvåda. Med en praktisk dörranordning, sådan i det följande stycket föreslagits, synes detta emellertid icke böra bliva förhållandet. Med hänsyn till den stora betydelsen därav, att vid inträffande eldsvåda trappnedgångarna hållas i möjligaste mån fria från rök, har jag ansett mig böra ansluta mig till de sakkunnigas förslag.

§ 13.

I hotell eller pensionat med genomgående trapphus skall i dettas tak eller i därinvid befintligt fön-

ster anbringas utåtgående röklucka eller -luckor med ytinnehåll av tillsammans minst 1 kvadratmeter. Sådan lucka skall vara försedd med passande motvikt, så att densamma genom enkel ledning till trapphusets olika trapp-plan samt nedra botten kan utan svårighet öppnas och stängas.

I trapphus, som icke är brandsäkert eller brandhärdigt skyddat, må röklucka, varom nu är sagt, dock icke anordnas.

Denna § ej tillämplig på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Det i andra stycket meddelade förbud emot rökluckas anbringande i trapphus, som icke är brandsäkert eller brandhärdigt skyddat, lär ha sin grund däri, att man i sådant eldfarligt trapphus måste såvitt ske kan förebygga drag.

Ur motiven: Då trapphus, även anordnade på i §:n beskrivet sätt, hava den egenskapen att verka likasom en skorsten, är det av synnerlig vikt, att röken därifrån snabbt bortledes. Man har därför på hotell och pensionat tillämpat den i moderna stadganden om teatrars scenhus — och i främmande länder även för vissa andra byggnader — införda föreskriften om anbringande av röklucka i trapphus. Denna anordning, som tillika hindrar, att röken tränger in på andra områden och som kan tjäna att för brandmanskap möjliggöra tillträde till eldhärd, har betydelse jämväl i sanitärt hänseende, nämligen för främjande av trapphusets ventilation.

§ 14.

Hiss-schakts väggar och tak skola vara av åtminstone brandhärdig konstruktion med brandtrygga, självstängande och rökfritt slutande dörrar eller luckor, dock att hiss må kunna anordnas öppet i trapphus, så avstängt som i § 12 sägs.

Hissmaskineri skall vara uppställt i rum med åt-

minstone brandhårdiga väggar, golv och tak samt brandtrygg, självstängande dörr.

I avseende på mindre hiss, vars schakt genombryter endast en mellanbotten, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande efter sakkunnig persons eller myndighets hörande meddela erforderliga bestämmelser utan hinder av vad ovan är i allmänhet stadgat.

Trumma för uppvärmning skall vara av åtminstone brandhårdig konstruktion. Trumma för ventilation skall, så framt den genombryter mer än en mellanbotten, vara utförd i åtminstone brandhårdig konstruktion, och bör, därest sådan trumma genomgår översta bjälklaget, densamma även i fortsättningen genom husets yttertak vara brandhårdig.

Denna § ej tillämplig på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Kunna trapphus verka såsom skorstenar, gäller detta nästan i högre grad om hiss-schakt och trummor. Vidare erinran i anledning av bestämmelserna i denna § torde icke erfordras än att stadgandet i tredje stycket syftar företrädesvis på s. k. mathissar, om vilkas konstruktiva anordningar Konungens befallningshavande böra i varje särskilt fall meddela erforderliga bestämmelser.

§ 15.

Samtliga till förstugor, korridorer och trapphus ledande sovrumsdörrar inom hotell eller pensionat skola vara försedda med mekanisk anordning för självstängning samt med låsinrättning, som tillåter dörren att vid sådan självstängning obehindrat och tätt anslå mot karmens fals.

Att ansvar kan följa, i den händelse mekaniska anordningar för dörrars självstängning icke vidmakthållas,

eller därutinnan anmärkta brister icke avhjälpas inom vissa dagar efter tillsägelse av polismyndighet, se § 40.

Denna § har icke tillämplighet å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: De sakkunniga hava övertvägt, huruvida man icke genom att i korridorer insätta dörrar av en eller annan konstruktion på lämpligt avstånd från varandra borde söka indela ett hotellkomplex i sektioner för att, om eld uppstode i en viss del av byggnaden, under någon tid hålla alla övriga delar därav fria från eld och rök. Men trafiken i ett större hotell — och just sådana var det man främst åsyftade — skulle uppenbart lida betänkliga hinder av en sådan anordning. Detta skulle i sin ordning i många fall tvivelsutan leda till ett förfarande, som alldeles komme att upphäva den verkan man genom en slikt anordning velat framkalla, i ty att det med allt skäl kunde befaras, att tjänstepersonalen med konstlade medel skulle hålla dessa dörrar öppna. Från hotelliernsynpunkt har ock uppvisats, att de ifrågasatta avskiljningsdörrarna skulle i högst väsentlig grad öka eller verka hindrande för hotellpersonalens arbete, varförutom de komme att vålla svårighet vid korridorernas uppvärmning och luftväxlingen däri.

Därför och ehuru den ifrågasatta anordningen äger en viss motsvarighet i den preussiska författningen om brandskydd i större varuhus, har man ansett sig böra övergiva densamma. Men då det likväl befanns av nöden att på annat sätt begränsa en i ett rum uppkommen eld så länge som möjligt, hava de sakkunniga stannat vid den i §:en införda bestämmelsen. Erfarenheten lär nämligen, att eld i ett stort antal fall fått en hastig och ödesdiger spridning därigenom, att dörren till det rum, som hyste eldhärden, vid ett panikartat utrymmande lämnats öppen.

Bestämmelsen i §:n anse de sakkunniga vara av fundamental beskaffenhet. Och änskönt man kan motse, att däremot kommer att resas en kanske rätt stark opposition, hava de sakkunniga funnit den sålunda åstadkomna lösningen praktisk. Genom personlig undersökning hava de sakkunniga övertygat sig, att mycket ändamålsenliga mekaniska dörrstängare finnas i marknaden till ett pris, som icke bör verka avskräckande varken för mindre pensionat eller för de största hotell.

Departementschefen: Stadgandet i denna paragraf har

gjorts till föremål för anmärkning från styrelsens för hotell- och restaurangföreningen sida. Bland annat har nämnda styrelse anfört, att en med mekanisk dörrstängare försedd dörr kunde stängas endast mycket långsamt, samt att ett snabbt tillslutande av dörren till ett rum ofta vore av stor betydelse, då det gällde att hindra spridning av eld och rök. Med hänsyn till vad de sakkunniga anfört har jag emellertid ansett mig icke böra frågå deras förslag.

§ 16.

Rum må ej ens tillfälligtvis under någon förvändning användas till sovrum, med mindre det är försett med fönster av den storlek, att en vuxen person kan därigenom utkomma, och i varje fall ej mindre än $1 \times 0,5$ meter.

Är fönster beläget å sådan höjd från golvet, att man icke utan särskild anordning kan använda det samma såsom nödutgång, skall erforderlig fast trappförbindelse med golvet finnas.

Om ansvar för överträdelse härav se § 40.

Ur motiven: Bestämmelsen i denna § motiveras därav, att man iakttagit hotellrum med så ytterligt små (runda) fönster, att, därest befintlig trappa skulle blockerats av rök eller eld, det uppenbarligen icke skulle funnits någon möjlighet för innevarande personer att rädda sig. Det nu sagda gäller i större utsträckning rum, avsedda för betjäning, men även sådana, i vilka resande härbärgeras.

§ 17.

Avsats i korridors golvplan må i allmänhet ej förekomma. Kan till följd av rummens växlande höjd eller annan anledning jämnt plan ej utan synnerlig olägenhet eller kostnad åstadkommas, skall, därest höjdskillnaden icke överstiger 35 centimeter, övergång från det högre till det lägre planet förmedlas genom anbringande av jämnsluttande, fast

plan med lutningsförhållande av högst 1:10. I annat fall skola de bägge planen förmedlas genom trappa, som förses med tydligt framträdande ledstänger, och skall platsen städse hållas belyst.

Denna § ej tillämplig på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Stadgandet avser blott främjande av en snabb utrymning. Där avsatsens läge är så nära intill en sidodörr, att utjämning även av blott 35 cm. höjdskillnad medelst jämnsluttande plan skulle hindra dörrens öppnande, bör Konungens befallningshavande kunna medgiva erforderlig eftergift från ifrågavarande stadgande och i samband därmed lämna föreskrift om ledstänger, belysning o. s. v.

§ 18.

Korridorers, förstugors och trappors fria bredd skall rättas efter det antal personer, som kan tänkas komma att vid eldfara passera desamma, dock att denna bredd, som i fråga om trappor räknas endast intill befintlig ledstång, ej må utan Kungl. Maj:ts befallningshavandes medgivande sättas under 1,2 meter.

Departementschefen: I fråga om stadgandet i denna paragraf har anmärkts, att bredden av trappor borde räknas mellan väggarna. Där ledstänger finnas, vilket ju i fråga om för byggnads utrymmande avsedda trappor är obligatoriskt, synes det emellertid ligga närmast till hands att beräkna trappans fria bredd på sätt som i förslaget skett. Skulle ledstånd finnas blott å ena sidan av trappa eller helt och hållet saknas, bör den fria bredden räknas mellan ledstången och motsatta väggen i förra fallet och mellan väggarna i det senare.

§ 19.

Är hotell eller pensionat inrättat i byggnad, där

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

trappor och dessas omfattningsväggar icke äro utförda i brandsäker konstruktion, skola sovrum, belägna högre än i andra våningen, bottenvåning men ej källar- eller souterrainvåning därvid medräknad, förses med nödbalkong, antingen fortlöpande utmed hela våningen eller anbragt gruppvis för vissa rum eller för vart enskilt rum.

Beträffande hotell eller pensionat på landet å ort, där byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer icke tillämpas, skall, ändå att trappor och dessas omfattningsväggar äro utförda i brandsäker konstruktion, på Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning ankomma, huruvida nödbalkonger skola, på sätt ovan är sagt, anordnas utanför de sovrum, vilka äro belägna högre än i andra våningen, bottenvåning men ej källar- eller souterrainvåning därvid medräknad.

Därest byggnad, inrymmande hotell eller pensionat, är uppförd med överbyggd gård, eller gården icke äger inkörspport av tillräcklig storlek, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande, vare sig byggnaden är belägen i stad eller på landet, om så prövas nödigt, likaledes föreskriva, att nödbalkonger skola anbringas framför övervåningar, som vetta åt gårds-sida.

Nödbalkong, som bör hava fri gångbana av minst 50 centimeters bredd och skyddsvärn om minst 80 centimeters höjd, skall vara utrustad med fastsittande stegförbindelse till nedanför varande nödbalkong eller till marken, skolande i händelse balkong är gemensam för flera än två rum, minst två sär-

skilda sådana stegförbindelser anordnas med lämpligt avstånd sinsemellan. Balkongstege får ej anbringas framför nedanom varande fönsters öppning.

Stegförbindelsen bör om möjligt anordnas så, att nedstigandet kan äga rum mellan denna och väggen.

Denna § ej tillämplig å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Med dubbla trappnedgångar, med sektionbildning inom byggnaden o. s. v. (jfr §§ 11, 12 m. fl.) har man visserligen sökt avsevärt underlätta räddning av människoliv vid eldsolycka. Men trots allt skola dock fall inträffa, då ännu en sista resurs måste givas. Därvid ha de sakkunniga bestämt sig för nödbalkong. Ovillkorligt tvång därvidlag har satts i beroende av, att trappor med omfattningsväggar icke utförts i brandfast konstruktion, och man har stadgat tvånget redan från och med 3:dje våningen, bottenvåningen inräknad. Men det är icke nog med, att en blottställd människa kommer ut på nödbalkongen, hon måste ock undgå risken av att kasta sig därifrån, och därför har i punkten 4 jämte beskrivning på nödbalkongen stadgats, att denna skall hava fastsittande stegförbindelse till nedanför varande balkong eller till marken. Om stegförbindelsen anordnas på modernaste sätt, så att nedstigandet kommer att äga rum emellan stegförbindelsen och väggen, tvingas den nödställda under nedstigandet att gå med ryggen vänd mot husets vägg och känner sig äga stöd av eller beröring med väggen. Detta verkar en trygghetskänsla, som är av stor betydelse synnerligast för äldre personer.

Att balkongstege ej får anbringas framför nedanom varande fönster, ligger i sakens natur, enär eld och rök därifrån till äventyrs kunde omöjliggöra stegens begagnande.

För landsbygden med dess trähus och där man saknar yrkesbrandkårers hjälp vid livräddning, måste tydligen balkongtvånget rätt allmänt komma till användning. Därför har i andra stycket lämnats i Konungens befallningshavandes hand att föreskriva balkonger därstädes även i det fall att trappkonstruktionen är brandfast (*brandsäker*).

Departementschefen: Den i denna paragraf förekommande bestämmelsen om anbringande av nödbalkonger har från åtskilliga håll gjorts till föremål för anmärkning. Bland annat har styrelsen för hotell- och restaurangförbundet anmärkt, att dylika balkonger komme att dels i estetiskt hänseende utöva en ogynnsam verkan å den byggnad, varest de anbringades, dels ock ställa sig synnerligen kostsamma, varjämte styrelsen förklarar sig anse anbringandet av nödbalkonger i den utsträckning, de sakkunniga föreslagit, icke vara ur livräddningssynpunkt nödvändigt. Styrelsen ville hemställa, att anbringande av nödbalkonger icke måtte i något fall göras obligatoriskt utan att det måtte överlåtas åt Kungl. Maj:ts befallningshavande att, där så prövades nödigt, meddela bestämmelse om inrättande av dylika balkonger.

Med hänsyn till den stora betydelse, som enligt min uppfattning ur livräddningssynpunkt måste tillmätas omförmälda balkonger, har jag emellertid funnit berörda hemställan icke böra föranleda ändring av de sakkunnigas förslag.

§ 20.

Förstugor, korridorer, trappor, nödbalkonger m. m., som komma till bruk vid byggnads utrymning, må icke efter mörkrets inbrott vara belamrade med reseffekter eller andra hindrande föremål.

Skjutdörrar få icke anbringas i korridorer eller liknande passager.

Roterande svängdörrar må i hotell eller pensionat förekomma allenast med det förbehåll, att i närheten finnes ännu en städse användbar utgång. Sådana svängdörrar skola kunna lätt sammanslås eller vara så inrättade, att deras vingor vid en plötslig tillströmning av människor automatiskt hopfällas.

Dörrförhängen i hallar, korridorer och övriga områden, som tjäna till byggnadens utrymmande, skola vara lätt rörliga förmedelst uppfästning i stora

ringar på glidstång. De få icke nå golvplanet och må ej upphängas så, att de dölja de anslag och anvisningar, som i denna stadga föreskrivas.

I första stycket av denna § förekommo i de sakkunnigas förslag, i stället för »efter mörkrets inbrott», orden »ens tillfälligtvis». Ändringen har enligt departementschefens meddelande ägt rum på hemställan av styrelsen för hotell- och restaurangföreningen. Om ansvar för överträdelse av förbudet i första stycket se § 40.

I *motiven* yttras: Uti denna § hava sammanförts åtskilliga bestämmelser, varmed avsetts att undanröja hinder för en snabb utrymning. I själva verket torde de icke tarva någon motivering. Allenast må här erinras, huru som man åtminstone i mindre väl skötta hotell och pensionat anträffar i korridorerna koffertar, fasta eller lösa skåp o. s. v. Nödbalkongerna kunna gärna prydas med blomsterlådor och dylikt, men dessa få lika litet som annat inkräkta på gångbanans fria bredd. Skjutdörrar kunna vara i hög grad hinderliga, enär mekanismen visst icke alltid fungerar. En sluten skjutdörr verkar vid panik som en vägg, vilken ej ger vika för tryck och vållar stagnation. Också förbjudas de i Preussen i flera författningar. Roterande dörrar ha visat sig farliga, om en folkström rusar på från bägge sidor om mittelstolpen. Därför tillåtas de blott under den förutsättning, som i § är nämnd.

d. Uppvärmning.

§ 21.

I hotell eller pensionat skola skorstenar och eldstäder med därtill hörande rör och pipor på mot eldfara betryggande sätt skiljas från trävirke, och må invid rör och pipor lätt antändbara föremål icke anhopas. Eldstad må icke inrättas annorstädes än omedelbart invid murad rökkanal, och skall kamin vara uppställd å stadig plåt, vilken bör anordnas

med uppvikt, 5 centimeter hög kant och vara framspringande framför eldstadsluckan så mycket, att möjligen utfallande bränsle där uppfångas. Kamin, som anbragts i korridor eller å annat ställe, som vid byggnadens utrymmande passeras, skall omgivas av metallräcke av den styrka och fasthet, att det lämnar nödigt skydd mot fara för kaminens omkullstötning.

Vid eldning i kakelugn skall framför eldstadsöppningen finnas anbragt ett hela öppningen täckande, finmaskigt skyddsgaller, och skall golvet nedanför eldstaden vara belagt med brandsäkert skydd, som ej må täckas med matta eller belamras med lätt antändbara föremål. Sådana må ej heller uppställas nära eldstadsöppningen och i varje fall ej närmare densamma än 1 meter.

Kakelugnsinsats med utbyggt bränslemagasin må i hotell eller pensionat icke användas.

Kok- eller värmeapparat, både fast och flyttbar, skall vid begagnandet vara uppställd på särskilt anordnat obrännbart underlag och på tillräckligt avstånd från brännbara föremål.

Därest eldfarliga oljor eller denaturerad sprit förvaras inom byggnaden, skola för sådant ändamål användas täta, väl tillslutna, av metall förfärdigade kärl.

Åstadkommes rummens uppvärmning genom ledning från värmecentral, skola pannrum och bränsleförråd anordnas i åtminstone brandhärdigt skyddade rum.

För uraktlåtenhet att iakttaga vad här stadgats kan ansvar följa enligt § 40.

Ur motiven: Angående den kakelugnsinsats med utbyggt bränslemagasin, som i marknaden går under namnet Solid, böra några ord nämnas. Dess konstruktion är så beskaffad, att bränslemagasinet är särdeles rymligt framför rosten, vilket medför, att vid vissa förhållanden (eldning med starkt avkylda kol, tillstrykning av draget m. m.) explosiva koloxidgaser uppstå, vilka i ett stort antal fall förorsakat mer eller mindre omfattande olyckor.

Naturligen kunna framdeles liknande apparater komma i handeln, vilka kanske av andra orsaker icke böra vinna användning inom hotell eller pensionat. Men för det närvarande hava de sakkunniga icke funnit anledning att påkalla förbud för andra kakelugnsinsatser än sådana med utbyggt bränslemagasin, likasom det icke varit möjligt att annorledes än som skett generalisera en bestämmelse på detta område.

För kok- och värmeapparater har fordrats obrännbart underlag. Även elektriska sådana apparater äro farliga i det hänseendet, att olyckstillbud ofta förekomma till följd av vanskötsel och oförstånd. En överhettning av apparaten medför lätt antändning av ett brännbart underlag.

e. Sotning.

§ 22.

I stad, köping och eljest å plats, där brandstadgan för rikets städer vunnit tillämpning, gälla beträffande sotning vad i brandstadgan och vederbörande brandordning är föreskrivet.

På landet å ort, där berörda stadga icke tillämpas, skola till efterrättelse för innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat gälla följande bestämmelser.

Sotning skall genom yrkesbildad skorstensfejare på föranstaltande av innehavaren eller föreståndaren verkställas

för rökgång från spisel minst en gång varannan månad,

för rökgång från annan eldstad minst en gång om året.

Under sotning av rökgång från eldstad inbegripes sotning och rengöring av själva eldstaden, och skola vid sotning av rökgångar dit ledande, till kamin eller järnspisel hörande plåtrör samtidigt av skorstensfejare löstagas, rensas och därefter iordningställas ävensom befintliga rökhuvor befrias från sot.

Vid sotning undersöke skorstensfejaren noga, hurvida å eldstad, mur, rör, skorsten eller dylikt finnes felaktighet, som kan innebära eldfara, och åligger det skorstensfejaren i sådant fall att genast där om underrätta innehavaren av eller föreståndaren för hotellet eller pensionatet samt om felets beskaffenhet göra anteckning i den liggare, varom i § 31 stadgas, och där i varje fall skall anmärkas, att sotning verkstälts.

Felaktighet, varom nu är sagt, skall genom innehavarens eller föreståndarens försorg utan dröjsmål avhjälpas.

Försummelse att iakttaga vad i 3:dje och 5:te styckena stadgats kan drabbas av ansvar enl. § 40.

f. Belysning.

§ 23.

Till belysning må inom hotell eller pensionat icke användas eldfarliga oljor av första klass, ej heller sprit.

Förutom elektrisk belysning och gasbelysning må i sovrum användas endast hänglampor för olja samt stearinbelysning.

Hänglampor skola uppfästas säkert och brännbara föremål hållas därifrån avlägsna ovan till minst 1 meter och undertill samt vid sidan minst 25 centimeter. Över hänglampa bör finnas värmefångare av obrännbart material av vid pass 10 centimeter i tvärmått.

Anläggning för genererande av gas må icke finnas inom byggnad, inrymmande hotell eller pensionat, ej heller må accumulator för gas där förvaras.

Gasmätare får ej uppställas under trappa. Rör-
liga gasarmar må ej användas.

Om ansvar för överträdelse härav, se § 40.

Ur motiven: Förvar och handhavande av eldfarliga oljor av första klassen är farligt, även när det ankommer på sakkunnig person. Men än större blir faran, när okunnig person hanterar sådana oljor. Exempelvis kan erinras därom, att bensingas i blandning med luft (i så ringa proportion som 4—12 % bensingas) är explosiv. Blir procenthalten bensingas större, följer visserligen ej explosion, men ämnet brinner med intensiv våldsamhet. Av detta skäl och på grund av bensinens stora avdunstningsbenägenhet har man ansett av nöden att förbjuda varans användning för belysning inom hotell eller pensionat.

Många eldsolyckor tillskrivas anläggning för genererande av gas, och faran av gasaccumulatorer beror av dessas känslighet för temperaturförändringar. Med desto större skäl ha de sakkunniga i sitt förslag meddelat det i § inryckta förbud i avseende härå, som såväl gasverk som accumulatorer alltför väl kunna förläggas utanför bostadsbyggnaden och till och med under jorden. Fråga kan vara, huruvida icke i annan författning borde stadgas obligatoriskt anbringande av smältpropp på gasaccumulatorer.

Förbudet mot uppställande av gasmätare under trappor betingas därav, att vid avläsning i mörker ljus måste begagnas. En läcka, om den något tidsmoment förefunnits,

kan alltförväl hava frigjort tillräckligt med gas för att en olycka då inträffar.

§ 24.

När mörker inträtt, skall inom hotell och pensionat i förstugor, korridorer, trappor och övriga områden, som tjäna till byggnadens utrymmande, finnas i ofärgat glas tänd nödbelysning av en ljusstyrka, som i varje nödlampa ej må understiga $\frac{3}{4}$ normalljus (motsvarande ett så kallat teaterljus), och skola dessa lampor, så vitt möjligt, anbringas så, att, sedan nödbelysningen vid mörkrets inträde tänts, man kan från en lampa se ljuset från en annan åt vardera sidan. Å vägg, där vitt nödljus anbringas, skall vid pass 1,50 meter över golvplanet på vit botten i oljefärg inom fyrkantig högröd ram målas likaledes i högröd färg ordet *Utgång* (*Reservutgång*), och därunder en pil med spetsen i riktning mot utgången. Leder åt ömse håll utgång, målas inom inramningen ordet *Utgångar* (*Utgång*, *Reservutgång*, *Reservutgångar*) och därunder på samma linje två pilar, vända med spetsarna från varandra. Anslagsskylten bör hålla minst 400 millimeter i längd och minst 300 millimeter i bredd (höjd), bokstavsskriften 30 millimeter i höjd, pilen (pilarna) 150 (300) millimeter i längd samt ramen 20 millimeter i bredd; skolande ramen anbringas så, att dess ytterkant kommer på 20 millimeters avstånd från den vita bottenens kanter.

Omedelbart invid trappnedgång skall vid mörker städse lysa nödljus i rött genomfärgat glas, som till-

låter ljus av $\frac{3}{4}$ normalljusstyrka att under vanliga förhållanden synas på ett avstånd av 20 meter. Å vägg, där rött nödljus anbringas, skall vid pass 1,50 meter över golvplanet på vitt, i oljefärg utfört fyrkantigt bottenplan av 15×15 centimeters storlek målas i högröd oljefärg en cirkelformig yta av 6 centimeter i diameter, vilken på ett avstånd av 1 centimeter från periferien omgives av en likaledes i högröd oljefärg målad koncentrisk ring av 1 centimeter i bredd.

För nödbelysning må användas endast stearinljus, rovoljelampor eller elektrisk belysning, härflytande ur annan stam än övrig elektrisk belysning, och skall, där elektrisk nödbelysning brukas, reservanordning inrättas, som tillåter belysning även i det fall, att avbrott i den normala strömtillförseln av någon anledning uppkommer.

Om ansvar för överträdelse av vad här är föreskrivet, se § 40.

Denna § ej tillämplig på de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Liksom de sakkunniga hålla före, att nödbelysning i förstugor, korridorer, trappor och övriga områden, som tjäna till byggnads utrymmande, är, när mörker inträtt, oæftergivlig inom hotell och pensionat, likaså är enligt deras uppfattning en för hela riket enhetlig anordning därav inom sådana lokaler icke mindre av nöden. Den enhetliga anordningen växer snart in i allmänhetens medvetande, och de resande komma därigenom själva att utöva den högst viktiga kontrollen över påbudets efterlevnad. Med själva belysningens anordning sammanhänger på det närmaste föreskriften om de i § bestämda anslag. Betydelsen av dessa anslags likformighet torde ock vara omisskännelig och knappast böra underskattas.

Det är ock de sakkunnigas avsikt att i det förslag till skyddsåtgärder för människors räddning undan eld i offent-

liga samlingslokaler, vars utarbetande ock uppdragits åt de sakkunniga, upptaga de föreskrifter härutinnan, som i nu föreliggande förslag influtit. Därigenom bibringas allmänheten efter hand en klar föreställning om det genomgående systemet, något, som i sin mån torde få anses folkuppfostrande.

Att vid beskrivningen av det i andra stycket nämnda anslag ordet »minst» införts i fråga om skyltens längd och bredd, beror därav, att den hotellier, som finner sig föränlåten att under det svenska ordet *Utgång* anbringa motsvarande ord på främmande språk, bör hava tillfälle att för sådant ändamål vidga formatet.

Där två pilar med ordet *Utgångar* förekomma, torde det hända, att den ena vägleder till en *reservutgång*. Man har dock icke velat i § införa anvisning till *reservutgång* utan generellt till *utgångar* av det skäl, att allmänheten eljest lätt kunde få den föreställningen, att vid fara reservutgången företrädesvis vore den, som borde uppsökas. Väl kan frånvaron av en anvisning särskilt till *Utgång* och särskilt till *Reservutgång* under normala förhållanden i något fall vålla, att en person väljer att följa den anvisning, som gives av den mot reservutgången ställda pilen, men detta lär betyda mindre, än om vid eldfara många eller de flesta, ledda av en oriktig föreställning, rusade mot reservutgången, änskönt huvudutgången vore fri.

Departementschefen har gjort en avvikelse från de sakkunnigas förslag till föreskrifter om anvisande av utgångar och yttrar: »Dessa föreskrifter hava erhållit en avfattning, överensstämmande med vad styrelsen för hotell- och restaurangföreningen härutinnan hemställt. Sålunda har föreskrivits, att de anvisningar om utgångar, varom föreskrift lämnats, skola utmärka, huruvida utgång, som anvisningen avser, är av vanligt slag eller reservutgång. Där-est, såsom de sakkunniga föreslagit, anvisning, även då den avsåge reservutgång, allenast skulle innehålla ordet »utgång», skulle säkerligen, på sätt nämnda styrelse påpekat, i det dagliga livet inom hotell eller pensionat ofta miss- tag och obehag därav förorsakas. Att på sätt de sakkunni- ga antagit, vid eldsvåda de innevarande företrädesvis skulle söka uppnå reservutgångarna, därest läget av dessa fun- nes särskilt utmärkt, samt följaktligen trängsel och därav föranledda olägenheter uppkomma, synes mig knappast be- höva befaras.»

Ifrågavarande anslagsskyltar finnas i förminskad skala avtecknade bland planscher i slutet av boken.

g. Alarmanordning och säkerhetsåtgärder i övrigt.

§ 25.

För eldfaras samtidiga tillkännagivande inom alla delar av hotell eller pensionat skall finnas anordning för klämtning å så kallad enslagsklocka av erforderlig ljudstyrka och med en klang, som skarpt skiljer sig från all annan i byggnaden befintlig signalanordning. Sådan klocka anbringas å varje ställe, där det för ändamålet kräves.

Erfordras flera klockor, skola de vara inbördes förenade genom ledning, så att alla klockorna kunna samtidigt igångsättas. Är alarmanordningen elektrisk, skola de kontakter, förmedelst vilka alarmering framkallas, vara så konstruerade, att klockorna, sedan kontakten tillslagits, oavbrutet signalera, till dess kontakten åter frånslös. Dessa kontakter skola vara så skyddade, att missbruk förebygges, utan att deras skyndsamma användande vid förefallande behov hindras.

Underlåtenhet att vidmakthålla anordningar för alarmering eller att inom vissa dagar efter tillsägelse avhjälpa därutinnan av besiktningsman eller polismyndighet anmärkta brister kan drabbas av ansvarspåföljd enligt § 40.

Denna § ej tillämplig å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Ur motiven: Likasom i fråga om nödbelysningsanordningen (jfr motiv. § 24) det ovan anmärkts, att enhetlighet för hela riket är ett oeftergivligt krav, gäller detta i lika hög grad den enligt de sakkunnigas uppfattning oundgäng-

liga anordningen för innevarande personers alarmering vid inträffande eldsvåda. En särskilt för ändamålet inom Svenska brandchefsföreningen tillsatt kommission, vilken haft sig uppdraget att utarbeta förslag till skyddsanordningar för säkerställande av hotell och dess invånare mot eld, har i detta förslag — vilket dock så vitt känt är icke ännu behandlats av föreningen och fördens skull icke må betraktas som dess eget förslag — visserligen velat bestrida tillrädligheten av alarmeringsanordning inom hotell och yttrar: »Alarmledningars användande inom själva hotellet för tillkännagivande av, att eld utbrutit i detsamma, torde icke få anses tillrådligt, då den panik man med alla medel vill söka undvika därigenom torde bliva otvivelaktig. — — — För den resandes tillkallande av personal i händelse av eldsutbrott finnes ju den vanliga ringledningen, varigenom icke hela hotellet behöver skräckslås.» Men de sakkunniga äro av en alldeles motsatt uppfattning. Den skräck, som vållas av alarmljudet, ehuru i och för sig ganska naturlig, är dock en primär verkan, som bör övervinnas. När en var vet, att alarmanordning finnes — och den kunskapen lever sig snart in i det allmänna medvetandet — går man lugnare till sängs, trygg i förvisningen, att man om ock med alarmklocka skall bliva väckt, om en eldsolycka utbryter. Trots alarmljudets sålunda onekligen orospridande verkan torde man därför på goda skäl kunna påstå, att tillvaron överallt på hotell och pensionat av en enhetligt anordnad alarmeringsinrättning bör vara ägnad att förebygga i stället för att framkalla panik.

I vissa likartade författningar i Preussen har man infört sirenen såsom alarminstrument. De sakkunniga hava praktiskt provat sirenapparaten men funnit, att dess ljud är onödigt skrämmande. Man har därför stannat vid den så kallade enslagsklockan, som med avseende på ljudstyrkan kan avpassas i förhållande till storleken av det rumkomplex, för vilket den avses.

Departementschefen: Beträffande den i denna paragraf omnämnda alarmanordning, hänvisar jag till den av de sakkunniga lämnade motiveringen. Till den av de sakkunniga hävdade uppfattning angående lämpligheten av dylik anordning, vilken uppfattning, på det sätt de sakkunniga jämväl omnämnt, emellertid står i strid med den åsikt, som gjorts gällande av en inom svenska brandchefs-

föreningen tillsatt kommission, anser jag mig böra avsluta mig.

§ 26.

Inom hotell eller pensionat skall i varje våning å plats i omedelbar närhet av en var utav de för utrymning avsedda utgångar eller trappnedgångar finnas en ständigt brukbar, vattenfylld assurancespruta om minst 25 liters rymd, försedd med lock.

Om ansvar för underlåtenhet att iakttaga denna föreskrift, se § 40.

Ur motiven: Den här föreskrivna brandredskap torde på samma gång vara det minsta man kan fordra och tillika äga företräde framför brandposter med tillhörande slangar och även framför diverse i marknaden förekommande kemiska apparater. Branlpost med tillhörande slangar, ett redskap utmärkt i och för sig självt, fordrar dock sakkunnig vård och hantering, vilket mera sällan står till buds inom hotell eller pensionat. Kemiska apparater hava den olägenheten, att deras användbarhet icke på varje tidpunkt kan kontrolleras utan att släckningsförmågan uttömmes. Föreskriften om den plats, där sprutan skall uppställas, åsyftar å ena sidan, att hon skall vara för en var lätt tillgänglig och å den andra, att allmänheten själv skall vara i tillfälle att öva kontroll över föreskriftens efterlevnad. Synnerligen lämplig är den nu i marknaden förekommande assurancespruta av koppar med vridbar metallslang.

Här förtjänar upprepas, vad förut betonats, att ifrågasvarande stadga har till uteslutande syfte räddning av människoliv vid brand, icke byggnadens bevarande.

Departementschefen: Den i förevarande paragraf föreskrivna assurancespruta är enkel, lättskött och jämförelsevis billig. Därest innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat skulle önska att i dess ställe anskaffa annat eldsläckningsredskap, som i effektivitet är jämgott med eller överlägset dylik assurancespruta, lärer Kungl. Maj:ts befallningshavande jämlikt § 33 vara obetaget att härtill lämna tillstånd.

Se plansch i slutet av boken.

§ 27.

På den i § 26 angivna plats skall uppställas jämväl övrig till omedelbart bruk i första hand föreskriven eldsläckningsmateriel ävensom anbringas ledning till alarmanordning och till röklucka, och skall genom på väggen målat anslag utmärkas, för vilka anordningar och redskap plats där är bestämd.

Denna § ej tillämplig å de i § 32 beskrivna hotell och pensionat. Jfr anm. vid § 8.

Departementschefen: Uppfyllandet av föreskrifterna i denna paragraf torde, såsom jämväl påpekats av brandchefen i Stockholm, stundom komma att vara förenat med avsevärda praktiska svårigheter. För sådana fall torde emellertid det i § 33 omförmälda dispensförfarande kunna komma till användning.

§ 28.

Inom hotell eller pensionat, där utrymningstraporna med omfattningsväggar icke äro brandsäkra, skall i varje sovrum, så framt det är beläget högre än i bottenvåningen och antingen saknar nödbalkong eller i förhållande till trappnedgångarna icke har det läge, som i § 11 första stycket förutsättes, ständigt finnas upphängd och färdig till användning en livräddningslina, försedd med bromsinrättning och livbälten, allt av lämplig konstruktion, Kungl. Majts befallningshavande likväl obetaget att, där med hänsyn till byggnadssättet så prövas nödigt, föreskriva anbringande av livräddningslina jämväl i rum, som i förhållande till trappnedgångarna har det läge, som i § 11 första stycket förutsättes.

Att ansvar kan följa, om föreskriven livräddningsredskap icke vidmakthålles eller anmärkta brister därutinnan

icke inom vissa dagar efter polismans tillsägelse bättras, se § 40.

Ur motiven: Livräddningslinan är en sista nödhjälp. De sakkunniga hava övertygat sig, att brandredskapsfabrikationen i vårt land numera för i marknaden praktiska livräddningslinor, åt vilka i yttersta nöd sannolikt var och en torde anförtro sig. Sådan redskap är annorstädes rätt allmänt i bruk. Sålunda omtalas, att i Kristiania vid ett och samma tillfälle en mängd livräddningslinor kommo till användning från fönster i ett enda hus.

Äro trappor med omfattningsväggar brandfasta (*brandsäkra*), utgör denna konstruktion ett så pass betryggande skydd, att man knappast torde böra ens för högt belägna rum fordra livräddningslinor. Äro trapporna däremot icke brandfasta (*brandsäkra*) och saknas nödbalkong, bör enligt de sakkunnigas mening livräddningslina vara obligatorisk; likaså i det fall att, vid icke brandfast (*brandsäker*) trappkonstruktion, rum ej har det läge, som förutsattes i § 11 första stycket.

Slutligen har det ansetts av nöden att åt Konungens befallningshavande lämnas bemyndigande att med hänsyn till byggnadssättet föreskriva livräddningslina även i det fall, att rum — t. ex. högt uppe i ett hus med icke brandfast (*brandsäker*) trappkonstruktion — har det läge nyss är sagt.

Till upplysning har en teckning bifogats såsom bilaga, utvisande en enligt de sakkunnigas mening praktiskt anordnad livräddningslina.

Departementschefen: Beträffande denna paragraf hänvisar jag till den av de sakkunniga lämnade motiveringen.

Se plansch i slutet av boken.

§ 29.

Genom av Kungl. Maj:ts befallningshavande utfärdat tryckt anslag, avfattat på svenska och, i den mån så provas nödigt, även på tyska, franska och engelska språken, vilket anslag anslås i varje resanderum, skall gäst anmanas att vid inflyttningen utan dröjsmål förskaffa sig säker kännedom om de

inom hotellet eller pensionatet befintliga trappnedgångar och andra anordningar för byggnadens utrymmande vid eldfara.

Likaledes skola genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg i enlighet med vid denna stadga fogat formulär tryckas ordningsföreskrifter rörande försiktighetsmått vid hanterande av eld och eldfarliga ämnen m. m., vilka föreskrifter skola genom vederbörande polismyndighets försorg i erforderligt antal exemplar tillhandahållas innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat med förståndigande att emot skriftligt erkännande utdela dem till varje inom hotellet eller pensionatet anställd person vid befattningens tillträde.

Förslagsvis meddelas här, huru de i första stycket nämnda *anslag* torde kunna avfattas:

De resande anmanas att vid inflyttningen i detta hus utan dröjsmål förskaffa sig säker kännedom om de inom byggnaden befintliga trappnedgångar och andra anordningar för dess utrymmande vid eldfara.

Die Reisenden werden hiermit dringend ersucht, sich sobald wie möglich nach ihrem Einzug für den Fall von Feuergefahr genaue Kenntnis über die im Gebäude befindlichen Treppen, Ausgänge und andere Anordnungen für die Ausräumung des Hauses zu verschaffen.

Les voyageurs sont priés instamment, dès lors de leur arrivée, de vouloir bien s'instruire des escaliers et des sorties de cette maison ainsi que des autres mesures de précaution en cas d'incendie.

All travellers or temporary guests are earnestly requested on their arrival at this house to immediately make themselves acquainted with all stairs, outlets and safeguards in case of fire.

Ordningsföreskrifterna finnas avtryckta sid. 98 o. 99.

Ur motiven: Bestämnelsen i denna § första stycket avser, såsom lätt torde inses, att verka lugnande och förebygga förvirring vid ett eldsvådetillbud. Anbragt i alla hotellrum överallt inom riket skall anslaget med tiden så gott som tvinga en var resande att taga kännedom om trappnedgångarna m. m.

h. Tillsyn å säkerhetsanordningar.

§ 30.

Hotell och pensionat skola minst två gånger årligen på förut ej tillkännagiven tid besiktigas av polismyndigheten i orten till utrönande, huruvida de i eller enligt denna avdelning meddelade föreskrifter äro i behörig ordning iakttagna. Därvid bör särskild uppmärksamhet ägnas åt det skick, vari dörrars mekaniska stängningsanordning, alarmanordning, inom byggnaden använd nödbelysning och eldsläckningsmateriel samt livräddningslinor befinna sig. Där så prövas nödigt, må polismyndigheten vid dylik besiktning anlita biträde av sakkunnig person.

Ersättning för resa, om sådan för besiktningen erfordras, utgår med belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande, och betalas av hotellets eller pensionatets innehavare eller föreståndare, vilken jämväl har att enligt samma myndighets bestämmande gälda gottgörelse, där sådan kommer i fråga, för biträde av sakkunnig, varom nyss är sagt.

Särskild besiktning å elektriska ljus-, kraft- och alarmledninga med tillhörande anordningar inom

hotell och pensionat skall på innehavarens eller förståndarens föranstaltande en gång vart år verkställas av sakkunnig, opartisk person, och skall intyg anskaffas såväl om den verkställda besiktningen som därom, att anmärkta bristfälligheter avhjälpes inom åtta dagar efter besiktningen.

Om besiktningens verkställande och vad därvid anmärkts har förrättningsman att göra anteckning uti den i § 31 föreskrivna liggare.

Ur motiven: Speciell undersökning ur fackteknisk synpunkt lär böra föreskrivas å elektrisk alarmanordning samt övriga elektriska ledningar inom hotell och pensionat, och ha de sakkunniga ansett sådan besiktning böra äga rum minst en gång vart år. Den vidsträckta praktik, ångpanneföreningarna i riket numera utveckla även på sina elektriska avdelningar, underlättar i hög grad för innehavare av hotell och pensionat att från dessa föreningar erhålla biträde av opartiska sakkunniga besiktningsmän för mycket måttlig kostnad. Åt dessa föreningar plägar numera mycket allmänt uppdragas inspektionen över mekaniska hissinnrättningar. Äger hotellet sådan, och anlitas för inspektionen därav ångpanneförenings sakkunniga, lärer väl inseende även över de nu ifrågakommande elektriska ledningarna föreningen anförtros.

Departementschefen: I likhet med de sakkunniga anser jag den besiktning, varom i § 30 första stycket förmäles, böra verkställas av polismyndighet. Skulle i något ensaka fall tillgång till speciell brandteknisk eller annan sakkunskap vid dylik besiktning finnas erforderlig, lär det i regel icke vara förenat med oöverkomliga svårigheter för vederbörande polismyndighet att anskaffa biträde av sådan sakkunnig person eller myndighet. Ett påpekande av polismyndighetens befogenhet att i fall av behov anlita sådant biträde har emellertid ansetts böra inflyta i stadgan.

Vidkommande den ersättning, som bör tillkomma besiktningsförrättare, hava de sakkunniga föreslagit att, i överensstämmelse med vad i nådiga kungörelsen den 31 december 1908 angående ersättning åt kronfogdar och länsmän för vissa av deras polisverksamhet föranledda utgifter

m. m. finnes stadgat, besiktningsförrättare, där resa förekommer, må erhålla allenast gottgörelse för resekostnad men däremot icke äga beräkna dagtraktamente. Häremot hava gensagor inlagts från polismannahåll, därvid hemställen gjorts, att vid resa jämväl dagtraktamente måtte utgå till besiktningsförrättare. Denna hemställen synes mig i viss mån förtjäna beaktande. Genom föreskriften om ifrågavarande besiktningar åläggas polismyndigheterna tjänsteförrättningar, vartill de förut icke varit förpliktade. Skulle besiktningsförrättare vid resor, som han i och för omförmälda besiktningar nödgas företaga, erhålla gottgörelse allenast för den egentliga resekostnaden, torde i många fall fullgörandet av förevarande skyldighet för honom komma att medföra direkta utgifter, vilka mången gång kunna komma att vara ganska kännbara. Då emellertid de förhållanden, under vilka ifrågavarande besiktningar komma att förrättas, givetvis, i likhet med vad som gäller om de i § 2 omförmälda undersökningar, bliva i hög grad olikartade, allt efter som ortsförhållanden, kommunikationer m. m. äro beskaffade, synes det lämpligast att, på sätt rörande nyss nämnda undersökningar stadgats, Kungl. Maj:ts befallningshavande i varje särskilt fall bestämmer den gottgörelse, som må tillkomma besiktningsförrättaren. Gäldandet av dylik gottgörelse lärer väl uppenbarligen böra åligga hotellets eller pensionatets innehavare eller föreståndare.

§ 31.

1. Inom hotell och pensionat skall enligt vid denna stadga fogat formulär föras en av Kungl. Maj:ts befallningshavande anskaffad liggare för anteckning om de i §§ 22 och 30 föreskrivna sotningar och besiktningar.

Denna liggare, som skall hållas för en var tillgänglig, skall genom polismyndighetens i orten försorg en gång årligen uppvisas för Kungl. Maj:ts befallningshavande, som därom tecknar bevis i liggaren.

2. Anmälan angående försummad efterlevnad av de säkerhetsföreskrifter, som i eller enligt denna avdelning äro givna för hotell och pensionat, må göras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande och skola därvid uppgevas de skäl och bevis, som för styrkande av anmälan befogenhet må förefinnas, ävensom anmälarens namn, titel eller yrke samt postadress.

Ur motiven: De sakkunniga ha velat införa inom hotell- och pensionatrörelsen en offentlig urkund, som skulle återgiva vad som i besiktningshänseende förekommit. Utan en sådan liggare, varom här stadgas, skulle åtminstone allmänheten sakna bekväm utväg att vinna kunskap om, huru stadgan i kontrollhänseende efterlevs. Men även högsta polismyndigheten bör ock, genom att denna liggare årligen inför myndigheten uppvisas, finna anledning att göra sitt överinseende gällande. Formerna härför, vilka ordnats i nära överensstämmelse med Kungl. skjutsstadgans motsvarande föreskrifter, lära icke bliva i praktiken betungande.

Departmentschefen: Beträffande § 31 må anmärkas, att anmälan, varom i mom. 2 sägs, tydligen bör kunna göras av vem som helst, som iakttagit i nämnda mom. omförmäld försummelse. Att den, som gör sig skyldig till obefogad anmälan, är pliktig ersätta besvär och kostnader, vilka därav föranledas för den, mot vilken anmälan riktats, lärer utan särskilt stadgande vara klart.

i. Om vissa undantag från i denna avdelning meddelade bestämmelser.

§ 32.

Vad här ovan i § 8 första och andra stycket, § 9, § 10 andra och tredje styckena samt §§ 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 24, 25 och 27 stadgas skall icke äga tillämpning å hotell eller pensionat, som är avsett att

samtidigt hårbärgera högst femton gäster och innehåller högst åtta därför avsedda rum samt är inrymt antingen i byggnad om högst två våningar, bottenvåning men ej källar- eller souterrainvåning därvid medräknad, eller, där byggnaden är uppförd i mera än två våningar, i allenast de två lägsta våningarna eller delar därav. I fråga om hotell eller pensionat, varom nu är sagt, har Kungl. Maj:ts befallningshavande att, oberoende av förenämnda stadganden, med ledning av förslag, varom i § 2 mom. 2 förmäles, föreskriva vidtagande av de åtgärder, som till skydd mot eldfara kunna anses erforderliga.

Jfr *departementschefens* principanförande till §§ 6—33 sid. 28 ff.

De i denna § åsyftade hotell eller pensionat må hålla högst 8 rum, avsedda för högst 15 gäster, samt skola vara inrymda i tvåvåningshus eller i de två lägsta våningarna eller delar därav i större hus. Uppenbart synes, att innehavarens och betjäningens personer och deras lägenheter icke ingå i ovan angivna bestämning.

Av ordalagen i denna § vill det synas, som om Konungens befallningshavandes befogenhet att med erforderliga brandskyddsföreskrifter ersätta de §§ i stadgan, vilka undantagits från tillämpning å de här beskrivna hotell och pensionat, blir i praktiskt hänseende av mycket grannliga natur. De här uppräknade §§ äga icke tillämpning, och huru ett någorlunda motsvarande skydd skall beredas, måste bero av den utredning, som lämnas om byggnadens läge, konstruktion, inredning och andra omständigheter. Det antagandet är måhända icke uteslutet, att innehavaren av hotellet eller pensionatet skall, i affärens intresse och för att vinna förtroende hos de resande, själmant underkasta sig den tillämpning av stadgan, varifrån lagstiftaren fritagit honom. Ty självklart torde vara, att den försiktige resanden, om annat hotell på platsen finnes, vilket är ordnat i full överensstämmelse med stadgan i dess helhet, skall föredraga att där taga in framför att utsätta sig för

riskan av att bebo ett hotell eller pensionat, som i väsentliga delar fritagits från stadgans efterlevnad.

§ 33.

1. Befinnes i fråga om byggnad, vari redan vid denna stadgas ikraftträdande drives hotell- eller pensionatrörelse, som icke är att hänföra under stadgandena i § 32, att tillämpning i alla delar av de i denna avdelning meddelade bestämmelser skulle medföra oskäligen kostnader, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande på särskild därom gjord framställning att, efter sakkunnig persons eller myndighets hörande, besluta, om och i vad mån eftergift från ifrågavarande bestämmelser må äga rum. Eftergift från tillämpningen av den i § 11 första stycket meddelade föreskrift rörande trappförbindelser må dock medgivas allenast i det fall, att synnerliga skäl kunna därför åberopas, och under förutsättning tillika, att möjlighet till räddning av människoliv beredes på annat sätt, exempelvis genom anordnande av nödbalkong. I övrigt bör vid prövning av framställning, varom nu är fråga, hänsyn tagas i första hand till angelägenheten att bereda nödigt skydd mot eldfara för de i hotellet eller pensionatet boende personer men därjämte till sökandens ekonomiska bärkraft.

2. Där i annat fall än i mom. 1 avses byggnadsbelägenhet eller beskaflenhet, de för innevarande personers skydd mot eldfara vidtagna anstalter, organisationen av brandväsendet på platsen eller andra särskilda omständigheter må anses föranleda, att i

fråga om hotell eller pensionat jämkning i ett eller annat avseende prövas skäligen kunna medgivas beträffande i denna avdelning meddelade bestämmelser, utan att därigenom möjligheten till räddning av människoliv vid eldfara avsevärt äventyras, må Kungl. Maj:ts befallningshavande på särskild där-om gjord framställning, efter sakkunnig persons eller myndighets hörande, i sammanhang med meddelande av tillstånd till rörelsens drivande eller sedermera bevilja sådan jämkning.

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet upptog såsom § 33 vad i den nu fastställda stadgan finnes bestämt i mom. 2 av denna § och förslaget hade denna lydelse: »Där i något fall byggnads belägenhet eller beskaffenhet — — — — bevilja sådan jämkning.»

Riksdagens yttrande, såvitt nu är i fråga, var av följande lydelse:

Avdelning II i förslaget innehåller mycket detaljerade föreskrifter till skydd mot eldfara, i allt väsentligt överensstämmande med det i propositionen omförmälda förslag, som på Eders Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetats av sakkunniga, tillkallade för utredande av frågan om behövliga brandskydds föreskrifter för byggnader och lägenheter, som användas såsom offentliga samlingslokaler eller för drivande av hotell- eller pensionatrörelse eller dylikt. Då dessa föreskrifter äro särdeles minutiösa och av huvudsakligen teknisk natur, har riksdagen icke kunnat grauska dem i deras enskildheter. I stort sett synas de emellertid, åtminstone såvitt angår *redan befintliga hotell och pensionat*, vara över hövan betungande, och riksdagen håller före, att de i åtskilligt böra kunna begränsas, utan att dock riksdagen är i tillfälle angiva, i vilka särskilda hänseenden en dylik begränsning lämpligen bör vidtagas. Riksdagen utgår emellertid ifrån att bestämmelserna i förevarande avdelning komma att av Eders Kungl. Maj:t underkastas förnyad omprövning i detalj och att därvid tillses, att de krav, som i förevarande hänseende komma att uppställas, hållas inom skäligen och rimligen gränser.

Därvid vill riksdagen särskilt ifrågasätta, huruvida icke

generella detaljerade bestämmelser av den natur, som i förslaget upptagits, lämpligen böra meddelas allenast *då fråga är om nybyggnader eller större ombyggnader*, så att byggnadsplanen kan från början uppgöras med iakttagande av nämnda bestämmelser. Beträffande däremot *redan befintliga*, i överensstämmelse med hittills gällande föreskrifter uppförda byggnader torde dessa vara av den skiftande beskaffenhet och konstruktion, att en föreskrift om deras ändring till full överensstämmelse med vad som må finnas lämpligt och nödigt i fråga om ny- eller ombyggnad, skulle för ägaren verka oskäligt betungande och i många fall te sig som ekonomiskt omöjligt att efterkomma. Visserligen har Eders Kungl. Maj:t i fråga om äldre byggnader dels öppnat möjlighet i vissa fall till undantag från stadgans regelmässiga bestämmelser (§§ 32 och 33), dels föreslagit en viss, någorlunda lång övergångstid, men detta lär icke vara tillräckligt för tillgodoseende av de av bestämmelserna berörda näringsidkarnas intressen. Emellertid är uppenbart, att åtskilliga gamla byggnader, som nu brukas såsom hotell och pensionat, behöva undergå understundom ganska omfattande förändringar för att tillgodose mycket måttliga anspråk på säkerhet mot brandfara, men generella regler därför lära icke kunna föreskrivas. Riksdagen ifrågasätter därför, att i fråga om den saken ordnas på det sätt, att åt någon myndighet, exempelvis Konungens befallningshavande, anförtros att, med biträde av sakkunnig person, i varje särskilt fall meddela föreskrifter, i vilken omfattning och på vad sätt en dylik byggnad bör undergå omändring i ändamål att nödigt skydd mot eldfara må beredas där boende personer. Vid meddelande av dylika föreskrifter bör hänsyn visserligen tagas i första hand till angelägenheten av att berörda ändamål vinnes, men därjämte ock till förmågan hos det företag, som kommer att drabbas av föreskrifterna, att bära de med desamma efterföljande förenade utgifterna.

En omarbetning av avdelning II i förslaget efter nu ifrågasatta linjer torde jämväl föranleda vissa ändringar i slutbestämmelserna.

Under hänvisning i övrigt till vad som anförts i riksdagens lagutskotts av riksdagen godkända utlåtande nr 50, får riksdagen härmed hos Eders Kungl. Maj:t anmäla, att vid granskning av förevarande förslag riksdagen icke funnit annat att erinra mot ifrågavarande stadga än — — —

att i fråga om avdelning II och slutbestämmelserna önskvärdt är, att dessa stadganden omarbetas på sätt riksdagen ovan beträffande avdelning II anfört.

Med anledning av detta riksdagens uttalande har den ursprungliga § 33, som omfattade blott ett moment, blivit insatt i stadgan såsom mom. 2 i paragrafen och under mom. 1 införts det nya stadgande, som återfinnes här ovan.

Av dea sålunda enligt riksdagens önskan omarbetade § 33 är tydligt, att *mom. 1* avser byggnad, vari redan vid stadgans ikraftträdande drives hotell- eller pensionatrörelse, vilken ej faller under »tvåvåningshotellen» i § 32, medan *mom. 2* hänför sig till andra fall än de i *mom. 1* avsedda. Likaså är klart, att *mom. 1* vill förebygga, att ett vid stadgans ikraftträdande befintligt hotells ny- eller ombyggnad till överensstämmelse med den nya stadgan skulle för ägaren verka oskäligt betungande eller te sig som ekonomiskt omöjligt att efterkomma, varemot *mom. 2* inrymmer möjlighet för Konungens befallningshavande att under de i momentet angivna förutsättningar i *allmänhet* bevilja jämkning i stadgans bestämmelser.

Avdelning III.

Om kontroll över resande.

Jfr i avseende härå Inledningen sid. 13.

Av *gästgivare och skjutsstationsföreståndare* böra i avseende härå noga observeras motsvarande bestämmelser i Kungl. förordningen den 3 juli 1917 angående ändrad lydelse av §§ 18, 33 och 59 i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (Sv. förf. saml. nr 522).

§ 34.

Då resande anlant till hotell eller pensionat, skall innehavaren eller föreståndaren omedelbart avfordra honom uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel samt födelseort och hemort. Är den resande ut-

länning, skall uppgift om hans nationalitet och födelsetid samt den ort inom eller utom riket, varest han senast uppehållit sig, jämväl avfordras honom. Innan utlänning avreser från hotell eller pensionat, skall innehavaren eller föreståndaren tillika avfordra honom uppgift om den ort, till vilken han närmast ämnar begiva sig.

De uppgifter, om vilka nu är sagt, skola av den resande med tydlig handstil inskrivas i en därför avsedd liggare. I denna liggare skall hotellets eller pensionatets innehavare eller föreståndare jämväl anteckna dagen för den resandes ankomst och avresa. Användas å hotell eller pensionat för nu öförmälda ändamål på en gång flera liggare, skola dessa numreras samt uppgift om antalet ingivas till närmaste polismyndighet.

Liggare, varom nu är sagt, skall föras med noggrannhet och omsorgsfullt förvaras. Sådan liggare skall på anfordran hållas tillgänglig för närmaste polismyndighet och skall, därest rörelsen upphör, till polismyndigheten överlämnas.

§ 35.

Inom tolv timmar efter resandes ankomst till hotell eller pensionat skall genom innehavarens eller föreståndarens försorg skriftlig anmälan därom, upptagande de av den resande om sig lämnade uppgifter, ingivas eller insändas till närmaste polismyndighet. Anmälan om utlännings avresa från hotell eller pensionat jämte uppgift om den ort, dit han förklarat sig ämna närmast avresa, skall av inneha-

varen eller föreståndaren ingivas eller insändas till polismyndigheten om möjligt så tidigt, att nämnda anmälan kommer denna myndighet till handa inom tolv timmar efter det den resande lämnat hotellet eller pensionatet.

§ 36.

Vägrar resande att om sig lämna uppgifter i enlighet med ovan givna bestämmelser eller finnes anledning antaga, att av resande om sig lämnade uppgifter icke äro med verkliga förhållandet överensstämmande, vare innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat pliktig att ofördröjligen därom göra anmälan hos närmaste polismyndighet.

§ 37.

Formulär till blanketter för liggare, varom i § 34 förmäles, samt till de i § 35 föreskrivna anmälningar finnas fogade vid denna stadga. Sådana blanketter skola hos vederbörande polismyndigheter utan avgift tillhandahållas.

Om ansvar för försummat iakttagande av vad i denna avdelning är föreskrivet stadgas i § 41.

Lämnar resande enligt denna avdelning oriktig uppgift, kan ansvar följa enligt § 42.

Avdelning IV.

Allmänna bestämmelser.

§ 38.

Driver någon hotell- eller pensionatrörelse utan att hava därtill erhållit behörigt tillstånd, där sådant

enligt denna stadga erfordras, straffes med böter från och med 50 till och med 500 kronor.

Uraktlåtes anmälan, varom i § 4 sägs, vare straffet böter högst 200 kronor.

§ 39.

Den, som utan att därtill hava erhållit behörigt medgivande flyttar av honom med vederbörligt tillstånd bedriven hotell- eller pensionatrörelse till annan lägenhet, straffes med böter högst 200 kronor.

§ 40.

1. Upplåtes inom hotell eller pensionat till resande eller annan mot eller utan betalning rum eller nattläger i strid mot bestämmelserna i §§ 7 och 16,

eller hållas ej de i § 8 sista stycket och § 20 första stycket avsedda utrymmen fria, på sätt där är stadgat, eller förvaras lätt antändbart ämne å plats, där förvaring av sådant ämne enligt § 8 är förbjuden,

eller iakttages ej vad i § 21, § 22 tredje och femte styckena samt §§ 23 och 24 är föreskrivet,

eller varda föreskrivna brand- eller livräddningsredskap eller mekaniska anordningar för dörrars självstängning eller för alarmering icke vidmakthållna eller därutinnan anmärkta brister icke avhjälpda inom åtta dagar från det tillsägelse därom givits av vederbörande besiktningsman eller polismyndighet,

straffes innehavaren eller föreståndaren med böter högst 500 kronor.

2. Därest det på grund av åtagande eller annorledes ankommer på ägare av fastighet, vari hotell eller pensionat är inrymt, att helt eller delvis ansvara för iakttagandet av i mom. 1 tredje stycket avsedda föreskrifter eller vidmakthållandet eller reparerandet av förberörda redskap samt stängnings- och alarmeringsanordningar, skall fastighetsägaren vid försummelse härutinnan vara underkastad det ansvar, som eljest enligt mom. 1 är stadgat för hotellets eller pensionatets innehavare eller föreståndare.

§ 41.

Uraktlåter innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat att fullgöra skyldighet, som enligt avdelning III i denna stadga åligger honom, straffes med böter högst 200 kronor.

§ 42.

Resande, som vid meddelande av uppgift, varom i avdelning III i denna stadga sägs, mot bättre vetande lämnar oriktig sådan uppgift, straffes, där ej jämlikt allmän lag eller särskild författning eljest ansvar därå följer, med böter högst 500 kronor.

§ 43.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som omförmäles i denna stadga, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning delgivits fällas till särskilt ansvar.

§ 44.

Förseelse, som här ovan omförmäles, åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdомstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol.

§ 45.

Av böter, som enligt denna stadga ådömas, tillfalle hälften kronan och hälften åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 46.

Har innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat, däri rörelse drives på grund av tillstånd, varom i § 2 sägs, blivit upprepade gånger fälld till ansvar för förseelse mot de i eller enligt denna stadga meddelade bestämmelser eller visar han grov vårdslöshet i efterkommandet av vad enligt denna stadga eller på grund av densamma utfärdade föreskrifter är till skydd för människoliv emot eldfara föreskrivet eller finnes han eljest icke lämplig att vidare förestå rörelsen, må han kunna av Kungl. Maj:ts befallningshavande skiljas från rörelsens fortsatta utövande.

Den, som i enlighet med vad i § 4 sägs utövar

hotell- eller pensionatrörelse i byggnad eller lägenhet, som i sistnämnda paragraf avses, kan, där sådant för upprätthållande av allmän ordning, säkerhet eller sedlighet synes nödigt, efter anmälan av vederbörande polismyndighet av Kungl. Maj:ts befallningshavande vid vite förbjudas att vidare utöva rörelse, varom nu är sagt.

§ 47.

Klagan över beslut, som på grund av denna stadga meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, må föras hos Kungl. Maj:t genom besvär, vilka skola ingivas till civildepartementet inom tid, som för fullföljande av besvär i ekonomi- och politimål är stadgat.

Över föreläggande eller förbud, varom i § 5 sägs, må klagan icke föras.

§ 48.

Med polismyndighet avses i denna författning å landet landsfiskal samt i stad magistrat eller stadsstyrelse, poliskammare, polismästare eller stadsfiskal, så ock, såvitt angår föreskrifterna i avdelning III här ovan, i stad chef för detektiv polisavdelning och, beträffande såväl land som stad, annan myndighet eller person, vilken av Kungl. Maj:ts befallningshavande särskilt förordnats att mottaga anmälningar, varom i nämnda avdelning stadgas.

Övergångsstadgande.

Denna stadga träder i kraft den 1 januari 1918.

Innehavare av eller föreståndare för hotell eller pensionat, vilket redan då är i drift och ej är sådant, som i § 4 avses, åligger, så framt han vill fortsätta rörelsen, att ofördröjligen och senast inom 30 dagar därefter göra ansökning enligt § 2 mom. 1, därvid han jämväl har att förete de under a) och d) i nämnda mom. omförmälda intyg.

Sedermera har han, under samma förutsättning, att hos Kungl. Maj:ts befallningshavande styrka:

dels inom utgången av år 1918, att han, i den mån sådant jämlikt denna stadga eller Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut honom åligger, infört de anordningar, varom stadgas i §§ 15, 17 samt 23—28,

dels ock inom utgången av år 1922, med företeende av de i § 2 mom. 1 b) och c) föreskrivna handlingar, att hotellet eller pensionatet är i allt övrigt inrättat enligt de i denna stadga eller i överensstämmelse därmed meddelade föreskrifter.

Den, som då denna stadga träder i kraft driver däri avsedd rörelse i byggnad eller lägenhet, varom förmäles i § 4, har att ofördröjligen och senast inom 30 dagar därefter hos närmaste polismyndighet göra anmälan om rörelsens utövande vid ansvar för uraktlåtenhet härutinnan som i § 38 andra stycket sägs.

Vad de, som den 1 januari 1918 innehava hotell eller pensionat, hava att iakttaga, om de vilja fortsätta rörelsen, är således följande:

- I. *Innehavare av hotell eller pensionat om högst 4 för högst 8 gästers hårbärgerande avsedda rum åligger blott att inom den 31 januari 1918 hos närmaste polismyndighet göra anmälan om rörelsens utövande*

(så framt ej lägenheten utgör del av hotell eller pensionat av större omfattning, då efterföljande punkter skola gälla).

II. *Samtliga övriga innehavare av hotell eller pensionat åligger:*

a) att ofördröjligen och sist inom den 31 januari 1918 göra skriftlig ansökning om tillstånd till rörelsens fortsatta utövande, vilken ansökning ingives till Konungens befallningshavande i det län, där rörelsen drives, eller, där den utövas i Stockholm, hos överståthållarämbetet. I ansökningen uppgives noggrant det ställe, där rörelsen utövas, och skall den åtföljas av:

- 1) intyg att sökanden förfogar över den uppgivna lägenheten (lagfartsbevis eller hyreskontrakt i styrkt avskrift);
- 2) intyg att sökanden gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet samt att han besitter lämplighet att förestå rörelsen (utfärdat helst av magistrat, annan polismyndighet, kommunalnämndsordförande);
- 3) intyg att sökanden råder över sig själv och sin egendom (utfärdat av domstol i stad eller domhavande å landet);

b) att inom den 31 december 1918 hos den under II a) nämnda myndighet styrka genom intyg av polismyndighet eller trovändig sakkunnig person:

- 1) att samtliga till förstugor, korridorer och trapphus ledande *sovrumsdörrar* iro försedda med *mekanisk anordning för självstängning* samt med *sådan låsinrättning*, som tillåter dörren att vid sådan självstängning obehindrat och tätt *anslå* mot karmens fals, allt enligt § 15;
- 2) att *korridors golvplan* är ordnat i enlighet med bestämmelsen i § 17;
- 3) att *de inre belysningsanordningarna*, vit *nödbelysning* med föreskrivna *anslagsskyltar*, och *nödljus* (i rött glas) med likaledes föreskriven *anslagsskylt* äro inrättade enligt §§ 23 och 24; samt

- 4) att *alarmanordning* enligt § 25, *eldsläckningsmateriel* enligt §§ 26 och 27 samt *livräddningslinor* enligt § 28 anskaffats och finnas på sin plats ävensom *anslag* enligt § 27;
- c) att *inom den 31 december 1922* hos den i punkt II a) nämnda myndighet förete:
- 1) plan- och genomskärningsritningar med tillhörande beskrivning över lägenheten;
 - 2) intyg av sakkunnig person eller myndighet, att anordningarna med hänsyn till de sanitära förhållandena inom lägenheten äro tillfredsställande;
- samt styrka (måhända helst genom polismyndighets intyg) att hotellet eller pensionatet är i allt övrigt inrättat enligt de i denna stadga eller i överensstämmelse därmed (av Konungens befallningshavande) meddelade föreskrifter.

Anm. Det är att observera:

- 1:o) att flera av stadgans bestämmelser *icke* äga tillämpning å hotell eller pensionat för högst 15 gäster i högst 8 därför avsedda rum, när det är inrymt i tvåvåningshus (jfr noga § 32);
- 2:o) att Konungens befallningshavande äger att enligt § 32 lämna föreskrifter i stället för de i samma § undantagna stadganden; samt
- 3:o) att enligt § 33 Konungens befallningshavande även eljest äger medgiva eftergift *dels* enligt mom. 1 i fråga om byggnad, *vari redan vid stadgans ikraftträdande drivas hotell- eller pensionatrörelse, dels* enligt mom. 2 *jämväl i övrigt*, när vissa förutsättningar äro för handen.

Det torde vara härpå stadgan syftar, när i övergångsbestämmelsen här ovan begagnas uttrycken »jämlikt denna stadga eller Kungl. Maj:ts befhdes beslut» samt »enligt de i denna stadga eller i överensstämmelse därmed meddelade föreskrifter».

Klart är slutligen, att den hotell- eller pensionatinnehavare, vars lägenheter redan under år 1918 äro eller kunna

bliva ordnade i full överensstämmelse med stadgan, är oförhindrad att *på en gång* redan samma år hos överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts bef. h. de fullgöra allt vad under punkterna a), b) och c) (sid. 89 o. 90) är nämnt och följaktligen icke är beroende av tidsfristen 1922.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 8 juni 1917.

G U S T A F.

(L. S.)

(Civildepartementet.)

OSCAR VON SYDOW.

Formulär

till

nådiga stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

Besiktning

för *fru Karin Ritsells pensionat i Bydalen*

År. Månad.	Dag.	Besiktning rörande eldstäder och rökgångar.	Besiktning rörande alarmanordning och övriga elektriska ledningar.
1918			
januari	18	Spisrökgången besiktigad utan anmärkning. Kaminröret från den i korridoren uppställda kaminen nästan förtärt och bör ersättas av nytt, varom hotellägaren erinrats. Eljest utan anmärkning.	
		Carl Lindstrand. Sotare i Bydalen.	
januari	24		Samtliga elektriska ledningar undersökta och funna utan annan anmärkning, än att två kontakt för alarmanordningen funnos odugliga och tillfället av mig ersatta med nya.
febr	27	Spisrökgången sotad utan anmärkning. Nytt kaminrör insatt.	
		Carl Lindstrand.	Gustaf Sillén Elektr. montör vid Bydalens kraftstation
mars	22	Spisrökgången sotad d:o.	
		Carl Lindstrand.	
april	30	D:o d:o	
		Carl Lindstrand.	
november	11		

Uppvisad å landskansliet i Östersund den 18 januari 1919, betygas
ex officio.

N. N.

byggare

(§ 31 i nämnda stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.)

år 19¹⁸

besiktning rörande efterlevnaden i allmänhet av föreskrifterna i avdelning II i nämnda stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.

Pensionatet besiktigt samtidigt med den av montör Sillén verkställda besiktning. Därvid befanns, att den mekaniska stängningsanordningen för rummen nr 3 och 8 var alldeles förslappad och låsinrättningen för rum nr 4 hinderlig för dörrens täta anslutning. Därjämte anmärktes, att två handelsresandes provvagnar belamrade en del av korridoren 1 tr. upp. Föreståndarinnan, som härom tillfrågades, lovade att genast låta bättra ovan anmärkta dörrfel, och korridoren blev i min närvaro befriad från bagage. De i § 29 av stadgan angående hotell- och pensionatrörelse föreskrivna anslag i gästrummen hade till följd av reparationer ännu icke uppfästats. Nödbelysningen och allt övrigt i gott skick.

N. N.

Kronolänsman i Bydalens distrikt.

Pensionatet besiktigt utan anmärkning. Ovanstående brister avhjälpta. Anslag nu uppsatta överallt.

N. N.

för antecknande av uppgifter om resande enligt § 34 i nämnda stadga.

[Kolumnerna 4, 6, 8 och 11 ifyllas endast i fråga om utlänningar.]

1	2	3	4	5
Num- mer i ligga- ren.	Den resandes fullständiga namn.	Yrke eller titel.	Nationalitet.	Födelseort
1				
2				
3				

are

an angående hotell- och pensionatrörelse, förd å.....
19.....

esande åtföljes av barn under 15 år, antecknas sådant i kolumnen 12.]

6 Födelse- tid (år och da- tum).	7 Hemort.	8 Senaste uppehålls- ort.	9 Dag för ankom- sten.	10 Dag för avresan.	11 Ort, dit resan närmast ställes.	12 Anmärk- ningar.

7—173338. Udden, Hotellstadgan.

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

(§ 29 i nådiga stadgan angående
hotell- och pensionatrörelse.)

Ordningsföreskrifter

rörande försiktighetsmått vid hanterande av eld och eldfarliga ämnen m. m.

Till förekommande av eldsolycka inom hotell eller pensionat åligger en var att varsamt hantera eld och eldfarliga ämnen, så att fara därav icke uppkommer; och må man fördenskull:

icke bära bart brinnande ljus, tända stickor eller dylikt i ut-
hus, i källare, i garderober, å vindar eller i andra utrymmen,
där fara för antändning förefinnes;

icke å nyssnämnda ställen eller där lätt antändbara ämnen
förvaras röka tobak eller stryka eld på tändstickor;

icke kasta nyss utbrunna tändstickor å golvet eller eljest
bland brännbara ämnen;

icke låta lampor eller bart ljus brinna i närheten av gardin;

icke annorledes än i metallkärl på fötter förvara ur eldstäder
tagen aska eller kol, innan desamma hunnit fullständigt svalna;

icke å vindar eller annorstädes upplägga eldfarliga eller lätt
antändbara ämnen på mindre än 1 meters avstånd från skorstens-
pipa eller rör;

icke lägga ved eller virke till torkning i, på eller intill ugn;

icke under några förhållanden i utrymme under trappa för-
vara lätt antändbara ämnen såsom bränsle, lysoljor, papper,
trassel, sopor och dylikt;

icke vid eldning i kakelugn underlåta att framför eldstads-
öppningen anbringa ett hela öppningen täckande finmaskigt
skyddsgaller;

icke under eldningen låta golvet nedanför eldstadsöppningen

vara täckt med matta eller belamras med lätt antändbara föremål, vilka ej heller må uppställas närmare eldstadsöppningen än 1 meter;

icke vid begagnande av fotogenkök, gaskök, spritkök, spritlampor, frisérampor och dylikt låta dem stå på annat underlag än plåtlåda med fyllning av sand, aska, asbest eller dylikt eller ock försedd med dubbel botten;

icke vid begagnande av elektriska värmeapparater, såsom elektriska kokkärl, strykjärn, frisérapparater o. s. v., låta dem stå på annat underlag än asbestplatta eller metallgaller på fötter samt vid avslutad användning ej underlåta att avbryta den elektriska strömmen;

icke förvara eldfarliga oljor och denaturerad sprit på glaskärl utan endast på täta, väl tillslutna, av metall förfärdigade kärl;

icke till belysning använda gasolja eller andra eldfarliga oljor av första klass, ej heller sprit;

icke låta föremål av celluloid, såsom kammar, askar, svampkorgar, borstskafv och dylikt, komma i närheten av eld.

Angående vållande till eldskada stadgas i strafflagen 19 kap. 22 § följande:

Den, som ouppsåtigen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans egendom, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Inom hotell eller pensionat få nattläger icke ens tillfälligtvis anordnas å vindskontor eller eljest å oinredd vind.

Förstugor, korridorer, trappor, nödbalkonger med mera, som komma till bruk vid byggnadens utrymning, få icke efter mörkrets inbrott belamras med reseffekter eller andra hindrande föremål.

Självstängande dörrar må icke annat än för tillfälligt behov ställas öppna genom hakar, kilar eller andra konstlade medel; och skola dörrarna, så snart sådant behov upphört, genast bringas i slutna ställning.

En var, som får kännedom om felaktighet å eldstad, mur, rör, skorsten och dylikt, som kan innebära eldfara, bör genast

därom underrätta hotellets eller pensionatets innehavare eller
föreståndare.

Ett exemplar av ovanstående ordningsföreskrifter mottaget,
erkännes.

----- den ----- 19--

(§ 35 i nädiga stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.)

Blankett I för anmälan om resandes ankomst.

N:r i liggare:

Namn:

Yrke eller titel:

Födelseort:

Födelsestid *) d. / 1..... Nationalitet: *)

Hemort:

Ankom d. / 1..... närmast från *)

Anm.

N. N. d. / 1.....

Namn:

Adress:

Till polismyndigheten i N. N.

*) Endast för utlänning.

Blankett II för anmälan om utlännings avresa.

N:r i liggare:

Namn:

Yrke eller titel:

Nationalitet:

Avrest d. / 1..... till

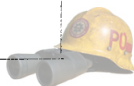
Anm.

N. N. d. / 1.....

Namn:

Adress:

Till polismyndigheten i N. N.

UTGÅNG

UTGÅNGAR

Till § 24.

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

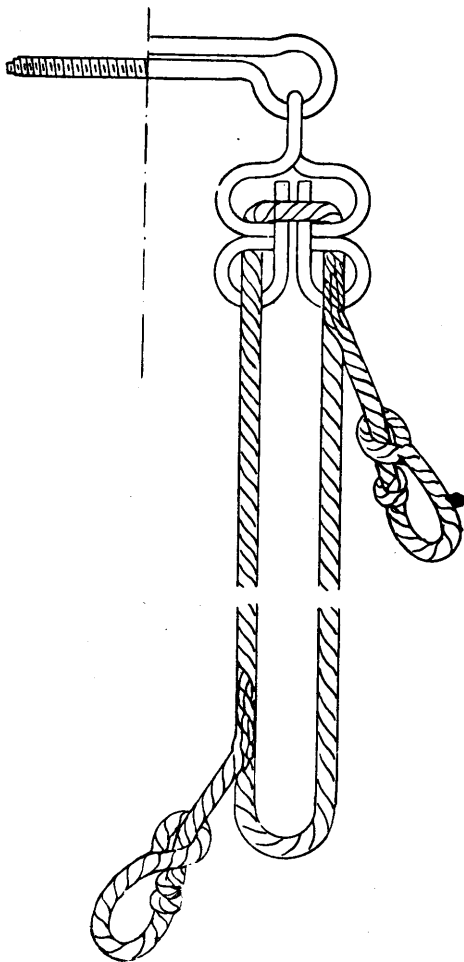

Byggnaden är i skalan 1:4.

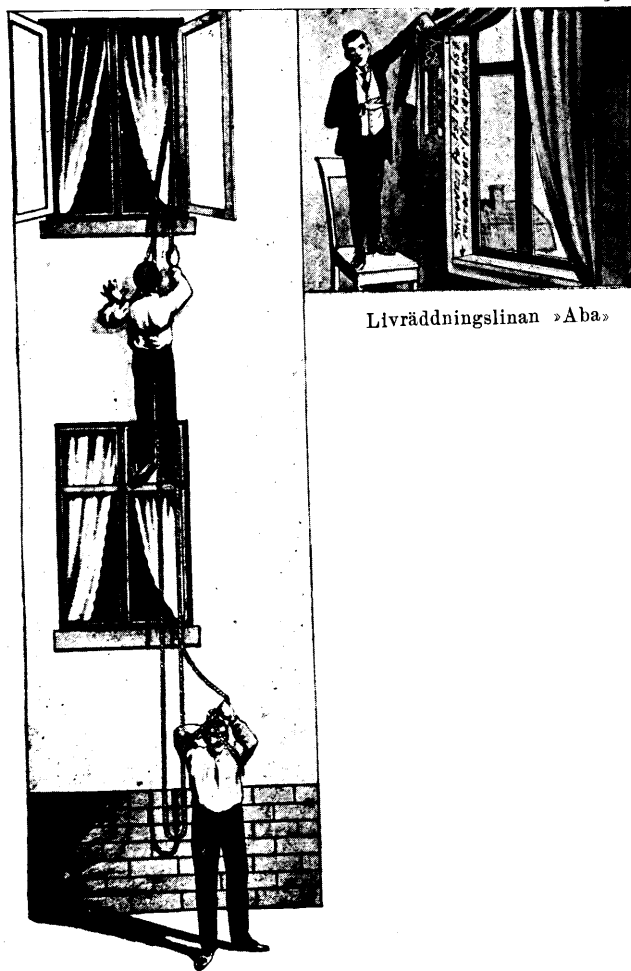
Assuransspruta med ledbart metallrör som slang. Till § 26.

Räddningslinan.

Livräddningslinan »Aba«

»Aba» i användning. Till § 28.

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

Sakregister.

(Siffrorna hänvisa till §§ i stadgan.)

Alarm, alarmanordning, alarmering 25, 30, 40.	Eftergift fr. stadgans best. 33: 1, 2. Ek 8.
Anmälan 4.	Ekonom. bärkraft 33.
Anslag 20, 29.	Eldfarl. inrättning 10.
Anslagsskylt 24.	» oljor 21.
Ansökning 2.	» ämnen 29.
Anvisningar 20.	Eldhärdig 6.
Armering 6.	Eldsläckningsredskap, -materiel 10, 27, 30.
Asbest 6.	Eldstadsöppning, eldstadslucka, 21.
Assuransspruta 26.	Eldstäder 21.
Avsats 17.	Eldsäker 6.
Avstängningsanordning 12.	Elektr. belysn. 23, 24.
Balansdörr 12.	Enslagsklocka 25.
Balkar 6.	Ersättn. för besiktningsmans resa 30.
Balkongstege 19.	Explosionsmotor 10.
Belysning 23, 24.	
Besiktning 30.	Fabrik 10.
Betong 6.	Fackverkskonstruktion 6.
Blanketter 37.	Fals 15.
Bolag 3.	Falsade järnplåtar 6.
Bottenvåning 7, 11, 19, 28, 32.	Formulär 37.
Brandhärdig 6.	Fri bredd hos korrid., förstuga, trap-
pa 18.
Brandredskap 40.	Fönster 16, 19.
Brandtrygg 6, 9, 10.	Förbindelseled 9.
Bromsinrättning 28.	Förening 3.
Bränsleförråd 21.	Föreståndare 3, 29, 40, 41, 46 samt
övergångsstadg.
Bränslemagasin 21.	Förplägnad 1.
Butiksrum 10.	Förrådsrum 9.
Byggnadsätt 6.	Förstugor 8, 9, 10, 12, 18, 20, 24.
Böter 38—42, 45.	
Cementtegel 6.	Garage 10.
Denatur. sprit 21.	Gasarmar 23.
Dörrförhängen 20.	Gasbelysning 23.

Se mer gamla byggregler på
www.utkiken.net/byggregler

- Gasmätare 23.
 Genererande av gas 23.
 Gipsdielen 6.
 Glidstång 20.
 Golvplan 17.
 Gångbana 19.
 Gästgiverirörelse 5.
 Hall 12, 20.
 Handelsvarulager 10.
 Handtag 12.
 Hantverk 10.
 Hissmaskineri 14.
 Hiss-schakt 14.
 Hotell- och pensionatrörelse 1.
 Hänglampor 23.
 Inkörsport 19.
 Inlägg av obrännb. material 6.
 Innehavare 29, 40, 41, 46, samt
 övergångsstadg.
 Innerväggar, innertak 6.
 Isolering material 6.
 Jämkning istadgans föreskr. 33: 1 o. 2.
 Kakelugnsinsats 21.
 Kalksandsten 6.
 Kamin 21.
 Kantreglar 12.
 Karm 15.
 Klämtning 25.
 Kok- och värmeappar. 21.
 Kontakt 25.
 Kontorsrum 10.
 Kontroll 34—37.
 Korridor 8, 9, 10, 12, 18, 20, 24.
 Kortregister 2: 2.
 Kostnad för undersökning 2: 2.
 Källare 9.
 Källarvåning 7, 19, 32.
 Ledning (klock-) 25.
 Ledstång 11, 17.
 Liggare 2: 2, 30, 31, 34.
 Livbälte 28.
 Livräddningslina 28, 30.
 Livräddningsredskap 40.
 Låsinrättning 15.
 Materialprov.-anstalt 6.
 Mekan. stängningsanordn. 15, 30, 40.
 Mellanbottnar 6. 7, 11, 14.
 Metallrække 21.
 Motvikt för röklucka 13.
 Nattläger 7, 40.
 Natursten 6.
 Normalljus 24.
 Nödbalkong 19, 20, 28.
 Nödbelysning 24, 30.
 Nödljus 24.
 Obrännbart material 6.
 Oinredd vind 7.
 Ombyte av lägenhet 2.
 Omfattningsväggar 7, 9, 19, 28.
 Ordningsföreskrifter 29 samt bilaga.
 Pannrum 21.
 Pardörrar 12.
 Passager 20.
 Pelare 6.
 Perkeoapparat 10.
 Pimpstensplattor 6.
 Plan- och genomskärningsritn. 2.
 Polismyndighet 48.
 Puts på rör 6.
 Rabbits, rabbitsputs 6, 8.
 Redbarhet och ordentlighet 2.
 Regelanordning 12.
 Resande 1.
 Resanderum 29.
 Reseffekter 20.
 Reservtrappa 11.
 Reservutgång 11, 24.
 Riksplattor 6.
 Roterande svängdörrar 20.
 Rovoljelampa 24.
 Råda över sig och sin egendom 2.
 Rökgång 22.
 Rökkanal 21.
 Röklucka 13, 27.
 Samfällighet 3.
 Sanitära förhållanden 2: 1 c).
 Scagliol 6.
 Självstängande dörr, självstängning
 9, 10, 14, 15, 40.
 Skiljeväggsparti 12.
 Skjutdörrar 20.
 Skorsten 21.
 Skyddsgaller 21.
 Skyddsvärn 19.
 Skylt 2: 3, 11.
 Slaggtegel 6.
 Sotning 22.
 Souterrainvåning 7, 19, 32.

- Sovplats 7.
Sovrum, -sdörr 8, 11, 15, 16, 19, 28.
Spiraltrappa 11.
Stearinljus, stearinbelysning 23, 24.
Stegförbindelse 19.
Stängningsanordning 40.
Svängdörrar 20.
Säkerhetsföreskr. 31.
- Takbjälklag 11.
Teaterljus 24.
Tegel 6.
Tillstånd 2.
Trappa 7, 8, 9, 11, 17, 18, 19, 20, 24.
Trappas fria bredd 18.
Trappförbindelse 16.
Trapphus 10, 13, 14, 15.
Trapp-plan 13.
Trumma 14.
- Trä, trävirke 6.
Undersökning 2: 2.
Uppvärmning 21.
Utgång 11, 24.
Utlänning 1, 34, 35.
Utrymmande, utrymning 9, 10.
Utrymme under trappa 8, 40.
 > i källare 9.
Utrymningstrappa 28.
- Valvkonstruktion 6.
Varulager 10.
Vindskontor 7.
Värmecentral 21.
Värmefångare 23.
- Öppningar i mellanväggar 9.
Överbyggd gård 11, 19.
-

